

De Aktiehandel in 1720 te Rotterdam en de Maatschappij van assurantie, discontering en beleening dezer stad

<https://hdl.handle.net/1874/233856>

mm 010342

v. d. S.

243.B.3¹

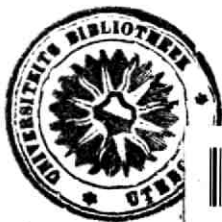
DE AKTIEHANDEL IN 1720 TE ROTTERDAM
EN DE
MAATSCHAPPIJ VAN ASSURANTIE, DISCON-
TEERING EN BELEENING DEZER STAD,
DOOR
G. VAN RIJN.

In het uitmuntend werk van Etienne Laspeyres, „Geschichte der volkswirtschaftlichen Anschauungen der Niederländer und ihrer Litteratur zur Zeit der Republik” Lpz. 1863, zijn twintig bladzijden gewijd aan den actiehandel in Nederland in 1720. Hij leidt dit hoofdstuk op bl. 270 in met de volgende beschouwingen:

„Vóór de geweldige staatsschulden een hoofdbestand-deel van den speculatiegeest der kooplieden uitmaakten, waren het de aandeele van de O. en W. Indische maatschappij. Werd dit door velen schadelijk geacht, ook de Staten-Generaal in de eerste plaats verzetten zich tegen dezen speculatiehandel en verboden dien herhaaldelijk. 't Hielp echter niet veel, want juist de leden der wetgevende vergadering deden er aan mede, ja 't ergste omdat zij 't meest op de hoogte waren van alles wat op den koers invloed hebben kon.”

Nicolaas Muys van Holy geeft dan ook reeds lang vóór 1720 in „Middelen en motieven, om het kopen en

I

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0710 7216

De Eklips der Zuider Zon doet veel in 't duister zitten Versoorzaakt door de onpolitike Maan der Br...

de ROTTEge BLAAS-balg, en de Geest van **ERASMUS** zwerfende uit zyn Geboorte-Stad
naar de **DRIE** ongeACTIONeerde Vriyeden van **H^d**

Naar een prent uit het *Groot Tafereel der dwaasheid* (1720).

verkopen van Actien, die niet getransporteerd worden, te beswaren met een Impost" een middel aan de hand om, naar hij meent, het kwaad te stuiten. Geen handel acht hij zoo schadelijk als het verhandelen van aktiën. Door alle denkbare middelen wordt op den koers ingewerkt. Dat hij tegenstanders vond is begrijpelijk. Een uit hen viel Muys van Holy aan, over het belasten van den toen reeds zoo genoemden windhandel. Die tegenstander beweerde, dat niet deze laatste, maar de belastingen juist den waren handel benadeelden. De „negotie van optiepartijen" (koopen op tijd) dient slechts om het verlies op de aktiën binnen zekere grenzen te brengen, terwijl de beschuldiging, dat men alle middelen aanwendt om ze te doen rijzen, evenzeer in alle andere zaken gold. Hoe men er tegen schreef, de aktiehandel was niet te keeren en toen in 1720 de aktiekoorts Nederland aantastte, bereikte die zwendelgeest een hoogte, als waarvan slechts weinig eeuwen kunnen spreken.

't Schijnt echter van tijd tot tijd noodig dat de maatschappij eens uitspat, en, als een echte losbol, zich hals over kop werpt in een maalstroom van dwaasheden, die ze zich een oogenblik later beklaagt. Hoe zijn de menschen toch tot zulk een dwaasheid gekomen, vraagt een later geslacht zich af, als 't de verhalen leest, waarin deze losbandigheid wordt beschreven of bespot, en men bedenkt niet hoe in eigen boezem dezelfde kwaal in meerder of minder mate schuilt en zich op onrustbarende wijze chronisch vertoont, waar ze vroeger nu en dan acuut uitbarstte. Of is niet iedere rel, die vooral in den effektenhoek, ter beurze, in denkbeeldige waarden een groote rijzing veroorzaakt, aan denzelfden geest van winstbejag toe te schrijven?

Sints 1638 had Nederland rust gehad van zulk een uitbarsting van dwaasheid, als waarvan het in 1720 het

tooneel werd. Had toen de tulpenhandel een aan krankzinnigheid grenzenden vorm aangenomen, zoodat voor een enkele bol soms een gansch vermogen werd betaald, ditmaal voer een geest van onderneming, zooals men oppervlakkig zeggen zou, door alle steden en stadjes van Nederland; bij nadere beschouwing ziet men echter alles als waterbellen uiteenspatten, wat met den ijver, een betere zaak waardig, was ontworpen.

Verscheen er in 1638 een enkele spotprent op den tulpenhandel, bekend als „Flora's Geckskap”, de windnegotie van 1720 deed in ons land een kleine honderdtal platen verschijnen, terwijl een menigte spotdichten, tooneelstukjes, brieven en andere gedrukte stukken het licht zagen.

„Het groote tafereel der dwaasheid, Vertoonende de opkomst, voortgang en ondergang der Actie, Bubbel en Windnegotie, in Vrankryk, Engeland, en de Nederlanden, gepleegt in den Jaare MDCCXX. Zynde een Verzameling van alle de conditien en projecten Van de opgeregte Compagnien van Assurantie, Navigatie, Commerce etc. in Nederland, zo wel die in gebruik zyn gebragt, als die door de H. Staten van eenige Provintien zyn verworpen: als meede konst-plaaten, comedien en gedigten. Door verscheide Liefhebbers uytgegeeven, tot beschimpinge deezer verfoeijelyke en bedrieglyke Handel, waar door in dit Jaar, verscheiden Familien en Persoonen van Hooge en Lage stand zyn geruineerd, en in haar middelen verdorven, en de opregte Negotie gestremt, zo in Vrankryk, Engeland als Nederland. Zolang den Gier'ge Mensch Is voorzien van geld en goed, Krygt den Bedrieger tog zyn wensch, Want hem de Gier'ge en Onnooz'le altyd voed. Gedrukt tot waarschouwinge voor de Nakomelingen, in 't noodlottige Jaar, voor veel Zotte en Wyze 1720.” is de titel van een folioboek, waarin een groot deel der toen verschenen losse stukken herdrukt werden en dat meer

dan zeventig prenten bevat, op den windhandel doelende.

Hoe aanlokkelijk een nadere omschrijving van dit werk voor mij zijn zoude, deze alleen zou reeds meer ruimte eischen dan mij hier is toegestaan. Daar dit echter voor het tegenwoordig doel ook minder noodzakelijk is en ik de gelegenheid hoop te hebben de geheele literatuur over dit onderwerp elders te behandelen, moge een enkele losse mededeeling hier volgen, als inleiding voor 't verhaal van het aandeel, dat Rotterdam in dezen windhandel toekomt.

Indien John Law, omstreeks 1670 te Edinburg geboren, niet na den dood van Lodewijk XIV in Frankrijk ware opgetreden, om door behendige financieele operatiën den Regent ter zijde te staan tot regeling en verbetering der Fransche staatsschuld, welke door den uiterst verkwispenden en steeds oorlogenden koning tot 1400.000.000 gulden was opgevoerd, en met zijn „Compagnie van Louisiana” niet de eerste maatschappij had opgericht, die denkbeeldige winsten afwierp, misschien ware Nederland niet in dit voetspoor getreden. Maar de Louisiana-bubble in Frankrijk en de Southseabubble in Engeland hadden zulk een succes, de aandeelen hadden zich in zulk een ongekende rijzing mogen verheugen, dat de flegmatieke Hollanders, ofschoon zij het weinig standhoudende van dezen handel in 1720 reeds ten duidelijkste waarnemen konden, er de aktiekoorts van kregen en in eigen land beter meenden te kunnen doen, wat in Engeland en Frankrijk zulke treurige gevolgen had en waartoe de Nederlanders reeds groote sommen, op „nimmer wederzien” gezonden hadden.

Waren die groote sommen toen en daarmede reeds verloren, men was nu eenmaal aan groote cijfers gewend en wilde, blijkbaar in navolging van de ontzettende kapi-

talen, die in Frankrijk en Engeland verhandeld werden, al was 't dan ook maar op papier, hiermede groote winsten bejagen. Dat Rotterdam niet achterbleef, zou alleen reeds bij het doorbladeren van het „Tafereel der dwaasheid” blijken.

Onder de prenten van dit boek is er een, die direkt op Rotterdam betrekking heeft. Het volgend onderschrift en vers, onder de voorstelling gedrukt, wekte den lust bij mij op, de dwaasheid der Rotterdammers, in het aktiejaar zoo duidelijk gebleken, eens tot afschrikwekkend voorbeeld mijner tegenwoordige stadgenooten te schetsen. Zoo meende ik ten minste en ik vraag elk, die 't volgende leest, of er geen reden toe scheen te bestaan.

*De ROTTEge BLAAS-balg, en de Geest van ERASMUS
zwerfende uit zyn Geboorte-Stad naar de DRIE
OngeACTIONeerde Vrysteden van Hd.*

1 Bedrog komt met haar Rotte val,
In Neerland eerst de beest te spelen;
Papier- en Windschat uit te deelen;
Te broejen 't volk, van half, heel mal.
Zy blaast 2 de Rotzak hier in de ooren,
Die snoek en katvis lokt in 't net,
Heeft zegens, angels uitgezet,
Een molleval tot stoel verkooren,
Waar in hy blinde graavers vangt,
Heeft touw-provisie mee genomen,
Om alle de dollemans te toomen,
Eer menig deser zich verhangt,
Hy wil gerechtigheid vertreeden,
Terwyl hy de Acties waajen laat;
Waarom Erasmus Geest verlaat
Zyn wieg stad, en spreekt dese reden.
De Geest van ERASMUS spreekt.
3 Helaas! Mercur, waar zwerf ik heen?
'k Wil myn geboorte plaats begeeven,

Schoon zy my praalryk had verheeven,
 Waar is verstand? in welke stêen?

Ik moet van dees malle Acties klaagen.

4 Wees maar wat zoet! myn hand er op:

Goe handel krygt niet heel de schop:

Drie plaatsen zich nog deftig draagen;

Het Y, het Sparen, de Oude Ryn,

Wier Waapnen hier aan de cerzuil hangen;

Zoek daar bestendige belangen:

Daar wil ik Directeur in zyn;

Dog niet van Windse Compagnien:

Wat winds is, dat 's niet in den haak:

Kom! trekken wy een lyn een zaak,

In dese maatschappy van drien.

5 Laat Rasmus met Mercur wat maalen!

Met wind wy blaazen narren op,

Die wy (alschoon met magre sop)

Met zoete basterdkool onthaalen.

Ik draag de Sleutel van de kist,

Daar de Actie schat in legt geslooten

Ik geefze niet weer uit myn pooten,

Als, toen de vryheid wierd verquist.

6 Ik kan geen basterd kool verdraagen;

Zy walgd, ja zy bezwaard my veel

'k Ga graaven; op dat ik geheel

Hersteld, myn beurs vol geld mag jaagen.

7 Men spiegle zig aan Gentelmans,

Die als Steenbokken van de toppen

Afvallen, die zig lieten foppen,

Met Ofirs Goud, dat 's op zyn Frans.

8 Hun schip komt snel weerom gevloogen,

Wyl 't met dat goud niet was belast.

Kool ook nu in die mynen wast:

9 Zie ze in het zuid nat voor uw oogen

Verzuipen. Een die biesen heeft

Een wynig uitstel heeft van leven,

Gelyk 'er hier een werd beschreeven,

Die help! roept; maar voor de afgrond beeft.

10 In 't zuid de Zon wil eklipseeren:

11 Hun schip wou al te schielyk voort;

Nu helpt het menig uit de poort
 Daar van ook 12 't West wou vliegen leeren.
 13 Dees oojevaar voor-spellen zal
 Der windbuils opkomst en haar val.

„De ROTTEge BLAAS-balg,” is 't geen dubbele zinspel, zoowel op de stad, waar Rotte, Maas en Schie samenvloeien, als op de onbetrouwbaarheid des windhandels?

En bezie die plaat eens: Erasmus heeft reistasch, stok en veldflesch opgenomen en drukt, als ten afscheid, Mercurius de hand, om zijn geboortestad te verlaten en naar Amsterdam, Haarlem of Leiden te trekken, bedroefd over de dwaasheid van het stadsbestuur, dat niet, als de vroede mannen dezer drie steden, heeft weerstand geboden aan de aktiekoorts, die eerst over Engeland en Frankrijk, en nu ook over ons land gekomen was. Waarlijk ze verdienden het wel, dat de teekenaar de wapens dezer drie steden in 't midden der plaat afbeeldde, hangende aan een eerezuil. En de Faam kroont deze nog bovendien met een bloemkrans, want „Hoe quader naam de nyd verkrygt Hoe meer de Faam der wysen stygt.” 't Spreekt als een boek, niet waar? Zie eens rechts; Bedrog blaast den bewerker van al dit onheil zijn gif in 't oor en met kwistige hand strooit de man, die de schaal der gerechtigheid vertreedt, brieven uit, waarvan de inschriften reeds genoeg zeggen: „Rottege Actie” „Wij zijn met de Rotte Maas”, „Narre schat,” duidt het niet alles op de onbedachtzaamheid, dwaasheid, zwendelgeest van Rotterdam? En links die twee mannen, bij een open geldkist, alleen met kool, een blaasbalg enz. gevuld, zijn ze geen sprekend beeld van de teleurstelling, waarop de voorspiegeling van al die luchtkasteelen uitloopen moest?

Men zou 't zoo zeggen; en te verwonderen zou het niet zijn geweest, dat ook Rotterdam volkomen fiasco

gemaakt had, zooals dit het geval was met de overige compagniën, die genoemd worden in de „Aanwyzinge der projecten” aan het einde van het eerste gedeelte tekst van het „Tafereel der dwaasheid”. Wat wij het wonderlijkste moeten achten in al deze maatschappijen, laat ik den lezer zelf liefst beoordeelen en ik geef daarom hier de lijst der steden, het doel dat elke compagnie zich voorstelde en het cijfer van het kapitaal waarmede zij het voorgestelde plan zoude trachten te bereiken.

Gouda	Commercie en assurance	10	millioen.
Harlingen	Navigatie, commercie en indien raadzaam ook assurance	16	”
Vlissingen	Commercie, negotie en navigatie	30	”
Dordrecht	Commercie en assurance .	8	”
Hoorn	Commercie, navigatie .	20	”
Purmerend	Assurance, commercie, bodemerij	5	”
Monnikendam	Commercie, navigatie, assurance, scheepsbouw, lijnslaan, houtzagen . .	20	”
Alkmaar	Commercie, navigatie en assurance	24	”
Edam	Commercie, navigatie en assurance	16	”
Medemblik	Commercie en navigatie	16	”
Enkhuizen	Commercie, navigatie, assurance en visscherij	20	”
's Gravenhage	Compagnie van beleening, disconteerij en assurance	10	”

Provinciale Geldersche Compagnie van Commerce.	I. Negotie met Duitschland. II. Fabrieken. III. Negotie van tabak, koorn, papier, houtgewas, wol, honig, was. IV. Loterijen. V. Beleening en assurantie. VI. Eenige geheime zaken van de uiterste importantie, die daarom geheim moesten blijven	18	millioen.
Muiden	Manufacturen, navigatie, assurantie, visscherij, bodemerij, en, als liggende aan de uitmonding van de Vecht in de Zuiderzee: Havenstad .	5	„
Provinc. Utrechtsche Comp.	Commerce en assurantie. Wisselbank op den voet van de Amsterdamse. Loterijen. Het plan te verwezenlijken, door Jhr. E. Meyster in 1669 ingediend, om de Eem en de vaart van de Eem naar Utrecht te verbreden en zoo van deze stad een havenstad te maken.	10	„
Naarden	Compagnie van manufacturen, als lakens, zijde stoffen, fluweel, rogge en boekweitnegotie, tabakplanting en spinnerij .	5	„
Weesp	Commerce, navigatie,		

	trafiek, assurantie en bodemerij	15	millioen.
Zwol	Expeditie, commercie en assurantie	10	„
Hasselt	Commercie, navigatie en assurantie	8	„
Kampen	Commercie, navigatie en assurantie, beleenin- gen en expeditie.	8	„
Schiedam	Assurantie	6	„
Middelburg	Assurantie	200000	ponden.
„	Commercie.	10	millioen.
Veere	Commercie, assurantie, walvischvangst naar Groenland en Straat Davis	25	„
Delft	Commercie.	6	„
Rotterdam	Commercie, assurantie, enz.	12	„

't Is kenmerkend; 21 maatschappijen, meerendeels in de kleinere steden van Holland opgericht, met het enorme kapitaal van 342 millioen gulden; geen beter bewijs dat deze maatschappijen slechts zwendelarij ten grondslag hadden, is er dunkt mij aan te voeren, dan dit verbazende cijfer. Hoe toch zouden overigens niets beteekenende plaatsen zulk een kapitaal tot zaken kunnen gebruiken? Er werd dan ook slechts een onbeduidend gedeelte op de aktiën gestort; 't was er enkel om te doen voorwerpen voor den windhandel te hebben. Hoe werd door minder realistischgezinde tijdgenooten den gek gestoken met de kleine steden van Noord-Holland, die met hun zevenen alleen 121 millioen aan aktiën creëerden. Het plan van de provincie Utrecht om haar hoofdstad tot een haven-

plaats te maken in concurrentie met Amsterdam, was vijftig jaar te voren door den avontuurlijken Jonkheer Everard Meyster, bewoner van Nimmerdor bij Amersfoort, en vader van alle Amersfoortsche keitrekkers, reeds opgeworpen en even snel afgekeurd, maar in dezen tijd van dwaasheden scheen alles mogelijk.

't Was zeker geen wonder dat ik, bij 't voornemen om Rotterdams aandeel in deze dwaasheid voor ons jaarboekje te schetsen, met het oog op de boven beschreven prent voorzag een minder vleierend oordeel over de toenmalige bewoners onzer goede stad te zullen moeten neerschrijven. En toch bedroog ik mij deerlijk.

Uit dit algemeen bankroet, dat velen rijk en nog meerderen arm maakte, is Rotterdam glorieus ontkomen met zijn „Maatschappij van Assurantie, Disconteering en Beleening dezer stad,” welke nog heden bestaat en door de tegenwoordige Directeuren de Heeren J. M. A. Bicker Caarten en C. M. C. Obreen te goeder naam en faam gehouden wordt.

Toen ik er zeker van was, dat deze Maatschappij in historische en onafgebroken lijn van de Assurantie-compagnie uit 1720 afstamde, was de vraag: zijn er nog bescheiden uit dien tijd? even spoedig gedaan, als boven verwachting beantwoord. Ik dank het der welwillendheid van voornoemde Directeuren, dat ik de uitnemend bijgehouden Resolutieboeken dezer Maatschappij mocht raadplegen en daardoor in staat gesteld werd een schoone bladzijde der handelsgeschiedenis van Rotterdam te schrijven, die zoo- wel getuigt van onbaatzuchtigheid, praktischen blik en stalen volharding, als van een stadsbestuur, bij uitstek bedacht op de belangen harer burgers. Dat daarbij de wording, strijd en opkomst der Maatschappij uitteraard het belangrijkste zijn en in dit opstel de grootste plaats zullen innemen is begrijpelijk.

De ontwerpers der Maatschappij hebben een even goed vertrouwen in de ligging der stad en hare geschiktheid voor den overzeeschen handel gehad als de Amsterdammer Pieter Langendijk, die toen reeds overtuigd scheen, dat Rotterdam met de oprichting dezer Assurantie-Compagnie beter deed, dan zijn eigen stad, wier vroede mannen geen deel wilden hebben aan de algemeene aktiezwendelarij.

In: „De windhandel of bubbels-Compagnien”, Tweede bedrijf. Eerste tooneel, zegt Snoever, nadat Wingaren voor Utrecht als de uitnemendste aktieplaats gesproken heeft, op de vraag van dezen, welke stad hij boven Utrecht achten zou:

„Ik?” Rotterdam,

Daar is de Zevaart wis;

Daar hoeft men eerst geen vaart te graven om de schepen,

Ruim seven meilen ver dwars door het land te slepen,

Want 't is vier uren eêr men tot de Eems geraakt.

Daar moet men aan den Eems nog eerst een haven maken,

De kust verdiepen, en meêr diergelijke zaken;

Daar die van Rotterdam hoe swaar, hoe vol gelaan,

Terstont syn uit de Maas tot in den Oceaan;

Dies so ons Amsterdam ooit voor een stad sal wyken.

Het sal voor Rotterdam alleen syn vlaggen stryken."

Op den 1en Juli 1720 vergaderden de gekozen Directeurs der Compagnie van Assurantie te Rotterdam, voor de eerste maal, in de voormalige kamer van het Zeerecht, op de Oude Hoofdpoort, hun door de regeering der stad voorloopig welwillend ten gebruike gegeven. De Heeren George Roeters en Edmond Hoyle, beiden uit Londen, waren de ontwerpers en speciaal naar Holland overgekomen om de Compagnie op- en in te richten en de uitslag der verkiezing voor bestuurders was, dat, uit de 36 personen, die bij eerste stemming de meeste stemmen op zich vereenigden, tot Directeuren gekozen werden de

Heeren „Jan van 't Wedden, oud-Commissaris der Zee-Regten en Kamer van Assurantie, Jacob Senserf, oud-Schepen, George Barons, Commissaris der Zee-Regten en Kamer van Assurantie, Daniel van Keerbergen, Isaac Verdoes, oud-Commissaris der Zee-Regten en Kamer van Assurantie, Franco Cordelois, Mr. Herman van Zuylen van Nyevelt, Secretaris dezer stad, Jean Charron, Benjohan Furly, Mr. Jacob Visch, Hendrik Haasbroek, Schepen van Schieland.”

De Heer Jacob Noorthey, als twaalfde Directeur benoemd, bedankte, en in zijn plaats werd later de Heer Robert Pantoune gekozen.

De akte van constitutie, hieronder in haar geheel opgenomen, bevatte onder andere de bepaling, dat Directeuren zonder eenige vergoeding hun betrekking moesten waarnemen, een bepaling, die strikt gehandhaafd is en zeker niet weinig heeft bijgedragen tot de soliditeit, welke de „Compagnie” bleef betoonen, ondanks de vele tegenwerking bij den aanvang ondervonden, en de tegenspoeden, die haar troffen gedurende de eerste jaren van haar bestaan.

De Heer George Roeters sprak de gekozen Directeuren op de volgende wijze aan:

„Mijn Heeren.

Wij zijn herwaarts overgecomen om te proponeren een Maatschappij van Assurantie in dese stad, zoo als reeds bij ons in Engeland was geschiet, d' Ed.G.A. Heeren Burgermeesteren deser Stad hebben ons voorstel ook gunstelijk gehoord, en vervolgens 6 Heeren als gecommitteerden toegevoegt, die wij d' Eere hebben nu ook hier present als Directeurs te zien, met name d' Heer en Mr. Herman van Zuylen van Nyevelt, Secretaris deser stad, d' Heer Jacob Senserf, Franco Cordelois, Jean Char-

ron, Mr. Jacob Visch en Hendrik Haasbroek, door welkers onvermoeijde ijver dese saak in ordre is gebragt. Wij komen dan Mijn Heeren, om hetselve aan UEd. alle over te geven, met hertelijke wensch, dat soo als d'ijver en Eenighijt in wijnig dagen dit groote werk deed tot Zijn Eijnde komen, UEd. met veel Eenighijt, en onder den Segen des Allerhoogste dese Saak tot algemeene nutte mogen bestieren en dat God UEd. alle Mijn Heeren verleene Lengte van vernoegde dagen."

De voorzitter van Directeuren, Jan van 't Wedden, bedankte voor deze „verpligtende aanspraak" en was verheugd bij de aanleggers te zien „den Eerwaardige Heer George Roeters", wien hij uit naam van allen verzocht „haar d'Eere te doen omme met sijn wijse raat en soo lang dese stad 't geluk van sijn verblijf zal hebben, bij te willen blijven, op dat zij mogte profiteren van sijn E. Hulp, en is verders door d' Heer Jan van 't Wedden, in name der gansche Vergaderinge, de voornoemde Heeren aanleggers bedankt voor haare Segenwenschen, haare hulp en bijblijven, soo lang hier te Lande sijn versogt, met versekeringe dat Directeuren altoos betragten zullen het gemeene nut, en Eere deser Maatschappij, met al hun vermogens, t' ondersteunen en te vervorderen opdat door alle goede Overleg de Maatschappij niet alleen, maar dese geheele stad, gelukkige voortgangen mogen ondervinden van soo salutare en ten gemeene Beste opregte Maatschappij."

Na deze officieele opening van de vergaderingen der Maatschappij „is door voorsz. Heeren Gecommitteerdens van de Ed.G.A. Heeren Burgermeesteren deser Stad, mitsgaders de Heeren Aanleggers na een wijdloopig verhaal van al het gepasseerde, aan de Heeren Directeuren overgelevert de gedrukte conditie" (ook als het laatste der Projecten van verschillende Maatschappijen in den tekst

van het „Tafereel der dwaasheid” afgedrukt) „die voor de Inschrijvinge in de Busch op de Beurs, alom bekend waren, Luidende van woort tot woort als volgt”:

„Nademaal het assureren van Schepen en Koopmanschappen, zoo voor de Gevaaren van de Zee, van die van Orloge, Piraterijen noodzakelijk is voor de Negotie en Zeevaart, en dat men ziet in Engeland een Maatschappij daartoe opgericht om door een groot samen gevoegt Capitaal, die geen en zoo zig willen doen assureren, volstrektelijk gerust te stellen, Soo hebben d’aanleggers deses geloofd, dat immers zoo propoostelijk was soodanige een Maatschappij, ofte samenvoeging van Capitaal, in dese stad Rotterdam wierde gemaakt, als reeds in Engeland met succes geschied is, en proponeerde ten dien eijnde, d’ Intekeninge op de volgende voorwaarden:

1. dat het geheele Capitaal bestaan sal uyt Een Hondert en Twintig Tonnen Gouds.

2. dat ijder Intekenaar in handen van suffisante kooplieden, hier naar te noemen, zal betalen van zijne Intekening een $\frac{1}{5}$ P.C., dat is vier Stuijvers van ijder Hondert Guldens, of twee guldens van ijder Duijsent guldens.

3. Voor de Maant van Julij, of eerder, soo men vroeger Gereed zal zijn, zal men alle Geintresseerdens doen bijeenkomen, om bij meerderhijt van Stemmen Directeuren te kiezen van dese Maatschappij uijt de Geïnteresseerdens deser Stad Rotterdam.

4. Men zal noijt meer Geld Eijschen van de Geintresseerdens als de Geintresseerdens selfs in der tijd bij meerderhijt van Stemmen sullen nodig oordeelen, omme dese Maatschappij zoo gerust te doen sijn voor den Geassureerde als eenige gerusthijt kan verijst worden.

5. Niemand sal minder mogen Intekenen als vijf Duijsent Guldens, en niet meer als vijftig duijsent guldens.

6. Men behoud voor sig, dat men die geen en, die in

't Public niet geconcipteert zijn, of gerecipieert werden, voor vijf duisend guldens te zijn gegoed, haar Intéken-Brievie hier naar te noemen, zal mogen weder geven en zoo wijders geproportioneert.

7. Verders soo wert gereserveert, soo bij aldien datter meerder somme werd ingetekent, als 't bovengemelde Capitaal Articul 1. dat men 'de Intékennaars naar rato zal mogen verminderen.

Die dan in dese gelieve deel te nemen, brenge zijn Intéken Brievie aan 't Huijs van d' Wed. Paulus Boekenes en Zoon, Boekvercoopers op de Beurs tot Rotterdam, alwaar een verzégelde Blikke Bus zal zijn Zaturdagh den 22 Juny des s'morgens ten 7 uren."

Daar al het voorgevallene, van dezen dag af, zoo uitnemend is te boek gesteld, mogen wij het betreuren dat 't „wijdloopig verhaal" (zie bl. 14) ons niet is bewaard van alles, wat „gepasseerd" was eer men tot deze eerste officieele daad komen kon. Een tijdgenoot, de bewerker van het zeer lezenswaardig artikel „Actie-handel" in Hoogstraten's „Groot algemeen historisch, geographisch, genealogisch en oordeelkundig woordenboek" heeft eenigszins in dit gemis voorzien, door de volgende mededeelingen omtrent den gang van zaken in Rotterdam:

„Het was in de maandt aan Juny van den jare 1720, als het (aktie)spel in Vrankryk zo goed als ten einde en in Engelandt noch op zyn best was, dat de Actieziekte, die by velen de Actie-pest genoemd is, in Hollandt mede oversloeg. De eerste vertoning daar van was te Rotterdam, daar men op een avondt in de koffiehuisen en elders een gedrukt biljet zag, zonder naam of bekendmaking van wie het quam, waar by een iegelyk, die lust hadt, op de voorwaarden, daar in uitgedrukt, genodigd wierd om in te tekenen tot het oprichten van eene compagnie van Assurantie... Hier op quam des anderen daags 's mor-

gens vroeg een onnoemelyk getal kooplieden, winkeliers en alderhande slag van menschen op de beurs aan zeker boekverkopers huis, daar men met veel moeite door het krachtig gedrang de deur in, maar de meeste de vensters weder uit geraakten, en alwaar men gedrukte briefjes vond, waar in men schreef en ondertekende voor hoe veel Actiën men deel in de compagnie wilde nemen, welk briefje men dan in een gesloten blikke bus stak. Dit duurde des morgens van zeven tot omtrent tien uren, wanneer de bus wierdt weggenomen, en het intekenen ophieldt, naar allen schyn om dat de gene, die het werk aangevangen hadden, door den verbaasden toevloedt wel begrepen, dat reeds ver over de somme van 12 millioenen guldens, waar op de compagnie bepaald was, was ingetekend. Het leedt geen twee uren of men dreef al handel in deze Actiën, die niet qualyk, zo om haar schielijke geboorte, als om dat men noch niet wist of ze goed of quaad waren, want de compagnie was noch niet bekend, by champinjons vergeleken wierden: en de drift was zo groot, dat men aan malkander verkocht, en premie gaf en trok op 't geen noch niet in de werrelt was, en 'er misschien nooit in komen zoude... De dag geraakte niet ten einde of de prys der Actiën was al ver boven de intekening gesteigerd, en men zag des avonds ten elf uren noch byna zo veel menschen, en veel meer gewoels op de beurs, dan anders van twaalf tot een uren des middaags, de gewone vergadertydt. Op den volgenden dag was de beweging door de gansche stadt onbeschryfelyk: daar quamen veel menschen op het gerucht, en door expressens ontboden, van Amsteldam en elders, om Actien te kopen; zo dat de zelve die beurstydt noch hoger rezen, en des avonds (want de Actie-beurstydt hieldt niet op) tot 186 het honderd geraakten. Daar op begon men iets van de compagnie te horen".

Wat toch was het geval? Sedert de oprichting der O.-I. Compagnie in 1602 werd een handel in hare aandelen gedreven, die hoe langer zoo meer aangewakkerd werd, door de enorme winsten, die werden uitgekeerd aan de aktiehouders en van 30—75 pct. bedroegen.

Begrijpelijk was 't dat aanzienlijk en gering deelen wilden in deze winsten en zoo kwam de altijd bedenkelijke levering op tijd in zwang, die tegen de betaling van een kleine premie, partijen verplichtte op zekeren datum tegen bepaalden koers te leveren of het verschil in koers bij te passen.

Kunnen we, de gejaagdheid der geesten in dezen aktiehandel in aanmerking genomen, begrijpen, dat er heel wat drukte aan voorafgegaan is, de gecommitteerden uit de Vroedschap gaven door hun optreden als mede-direkteuren, reeds dadelijk een zeker gewicht aan de zaak.

De verdere werkzaamheden der eerste bijeenkomst bestonden o. a. in het overnemen van het „Boek der Inschrijvinge van 12 Millioenen, bij welk slot is gebleeken dat aan de Maatschappij vervallen zijn *f* 65000 of 13 actien,” waarover nader zou gedisponeerd worden. Verder werd besloten een opperboekhouder, een kontroleur, die tevens kassier was, twee klerken en een kamerbewaarder aan te stellen en aan Krispijn van Outgaarden, tot dien tijd koopman, het opperboekhouderschap aan te bieden. Ook werd bepaald, dat elk der Direkteuren vier aktiën „vrij en onveralieneert” moest hebben en dit ook bij de verkiezing van nieuwe Direkteuren voorwaarde bleef. Verder werden nog eenige zaken van dagelijksch bestuur en administratie geregeld en hiermede was voor deze bijeenkomst de taak ten einde.

Den volgenden dag vergaderde men weder, stelde Krispijn van Outgaarden tot opperboekhouder aan op een salaris van *f* 2500, en Melt Leeflang als boekhouder-controleur

en kassier op een tractement van *f* 900 en *f* 100 als vereering, zoo hij de zaken goed behartigde; beiden onder borgstelling, de eerste van *f* 6000, Leeftang van *f* 1500, ook benoemde men een kommissie voor de Boeken.

Op den 4en Juli had men de „geïntresseerders” samengeroepen in den Doele, waar hun werd medegedeeld dat 5 pct. van het ingeschreven bedrag moest betaald worden en wel van 15 Augustus tot 15 December elke maand 1 procent; dat men reeds begonnen was met verzekering op schepen en goederen, dat de heer Robert Pantoune in de plaats van den heer Jacob Noorthey, die bedankt had, als Directeur was gekozen en men hoopte dat „de Albestierder door eendragtig werkzaam blijven” van Directeuren den „Glans deser Illustre Maatschappij” zou bevorderen.

Toen nu in de vergadering van 8 Juli d. a. v. was besloten de akte van constitutie te doen drukken in de Fransche, Engelsche en Duitsche talen, begon hiermede meer direkt de aanraking met de buitenwereld. Die akte van constitutie luidde als volgt:

Constitutie van de Compagnie van Assurantie der stad Rotterdam, met voorgaande authorisatie en goetvinden van de Regeringe der voorsz. Stad opgeregt.

Art. 1.

Dese Compagnie wert geregeert door twaalf directeuren bij meerderhijt van Stemmen door d' geïntresseerders verkoosen, die sonder tractement uyt liefde voor 't gemeene intrest deze Last op sig hebben genomen.

Art. 2.

Tot de bestaanbaarhijt van dese Compagnie is ingeschreven twaalf Millioen guldens, waarvan voor dit Jaar ingeroepen is 5 pC^{to}. te betaalen in de maanden Augus-

tus, September, October, November en December telkens 1 pCt.

Art. 3.

Dese Compagnie assureert reeds, en zal assurén schepen en goederen, Huijsen, Pakhuijsen, Koopmanschappen voor brand en voorts alle andere dangieren, waarvoor den ge-assureerde aan dese Compagnie sal willen betaalen een convenante Premie en de te vallene schadens (die Godt genadiglijk verhoede) sullen altoos ten vollen sonder de minste korting betaalt worden.

Art. 4.

De Compagnie sal met de gelden soo van Inlegh als van Incomende Premien, ten Profijte van de geïntresseerden, Wisselbrieven disconteren, goederen beleenen en diergelijke Reële saken doen, waarmede Renten kunnen werden verkreegen, waarvan den dag bij nader advertisement sal werden bekend gemaakt.

Art. 5.

De Compagnie sal publieque Rekening doen op 1° Aug. 1721 en vervolgens alle ses maanden aan de geïntresseerden en uijtdélingen naar mate van 't Progres, dat zal werden bevonden gedaan te sijn.

Te Rotterdam den 9. July 1720. bij D' Wed. Boekenes en Zoon, op ordre van d' Heeren directeuren van de Compagnie van Assurantie."

De publiciteit aan deze „Constitutie" gegeven maakte de Engelschen naijverig en in een extra-ordinaire vergadering den 9 Juli belegd werd dan ook besloten zich schriftelijk tot Burgemeesteren te wenden met het volgend verhoog:

„Edele Groot Achtbare Heeren,

In Ervaringe gecomen sijnde met de laatste Engelse Brieven, dat de Engelse Compagnie, de Maatschappij van Assurantie deser Stad van alle kanten tragt te benadelen en swart te maken brakende daar tégens al haar gal uijt, onder voorwending dat deselve niet kan bestaan, bij Mangel van Octroy, en een wettige autoritijt en vergunning, noemende deselve met de veragte naam van Bubbel, dat is Waterbel, en die in 't korte zal moeten verdwijnen.

Soo keeren de supplianten wegens de gemelte Maatschappij deser stad haar aan uEd G.A. verzoekende dat deselve de goedhijt gelieven te hebben van de gemelte Maatschappij te munieren met een schriftelijke autoritijt en vergunning onder 't segel deser Stad, ten eijnde zij daardoor en onder de auspices van U Ed. G. A. mogen werden gedekt tegen alle sodanige Insultes van de Engelsen en alle anderen Maatschappijen.”

Van Edmond Hoyle, den Engelschen „aanlegger” (ontwerper) der Maatschappij, verneemt men na de vergadering van 1 Juli niets meer; George Roeters schijnt echter nog eenigen tijd de vergaderingen te hebben bijgewoond, want in deze zelfde vergadering wordt hij gecommiteerd om het cachet der Maatschappij te ontwerpen en den 26en Juli verbond hij zich op zijn naam, als aanlegger, 14 aktiën te nemen „sonder daarvan te disponeren soo lange als dese tegenwoordige Directeuren continueren” en den 2 Augustus nam hij aan, op zijn partikuliere rekening, nog 8 aktiën te houden.

Van den aanvang af bleef er ijver in de zaken, en het stedelijk bestuur liet zich niet onbetuigd in het verleenen van steun. Zoo werd in de vergadering van 3 Augustus een extract uit de Vroedschapsresolutiën medegedeeld, dat van dezen bijstand loflijk getuigde. Het voorgestelde uit-

voorige plan, om de Wisselbank aan de Maatschappij van Assurantie te verbinden werd n.l. „gedesapprobeerd” door de Vroedschap, maar, om de Maatschappij te steunen ten dienste van den handel zijn Burgemeesteren gemachtigd „uijt de ledigh leggende gelden en bijzonderlijk dewelke provenieren uijt de Weeskamer en uijt de Posterij,” haar tegen een rente van 1 pct. te leenen en zijn die penningen niet genoeg voorhanden, dan zal men tot een miljoen negotieeren, terwijl tot waarborg in de Wisselbank moet „gedepositeert” worden een even groot „Capitaal aan goede gedisconteerde Wisselbrieven of goud of silver Muntmateriaal” en er eens per jaar moet „geliquideert” worden.

De heeren Senserf, Zuylen van Nyevelt en Visch worden dan ook gecommiteerd om den dank der vergadering aan de Vroedschap over te brengen voor deze krachtige hulp.

Indien er nog naar een oorzaak moest gezocht worden ter verklaring van het feit, dat alleen deze Maatschappij uit het algemeen bankroet ongedeerd te voorschijn trad, dan vond men die zeker in de bedachtzaamheid harer Direkteuren. Zoo achtten zij het b. v. verkeerd dat eenig bezitter van de aktiën dezer maatschappij deel hebben zou aan een andere assurantie- of commerciecompagnie hier te lande, en men besloot daarom te bepalen, dat wie aktiën daarin hadden, zich er van moesten ontdoen. Toch bleek de zucht naar winst zoo in de lucht te zitten, dat men den heer H. Pantoune, mede-directeur, 20 aktiën verkocht „met 90 pct. advans”. Had dit den 20en Augustus plaats, den 21en September d. a. v. wordt in het Resolutieboek A nog gemeld de verkoop, door Cordelois en Charron, van 12 aktiën tegen 92 pct. en 28 à 93 en aan D. Clarkson van 3 tegen 92 pct. Dit is in den tijd van den windhandel de eenige aanwijzing, waarbij door cijfers uit de boeken blijkt hoe de koers der aktiën

was. Omdat 't niet onbelangrijk is, daaromtrent iets meer te weten, neem ik uit de Rotterdamsche Courant enkele data en prijzen over; eigenaardig is het, dat het exemplaar der courant, waaraan ik dit ontleen, hetzelfde is, waaruit toen de Direkteuren 't nieuws van den dag lazen en dat thans op de gemeente-archief berust.

In de courant van 29 Juli 1720 komt het eerst een uitvoerig bericht omtrent de aktiën der Maatschappij voor: „Onze Actien;” zoo leest men daar, „waren eergisteren op 56 per cent, en gisteren hebben dezelve gerolleerd tuschen 50 en 52 per cent, en bleven des avonds willig op de hoogste prys rusten. Zedert een dag 4 a 5 zyn 'er verschyde menschen, die voor 1 en een vierde per cent een uytdeling van 6 per cent of daar over verzekeren: zoo dat men kan zeggen dat deze Actien Reël 150 per cent avans waard zyn, gestelt als iemand een interest van 3 en een half per cent verzekert van zyn Kapitaal te kunnen trekken vernoegt is.”

Op dezen zelfden datum stonden de aktiën der O. I. Compagnie 1135 pct., die der Westindische 254 pct., terwijl deze laatste den vorigen dag zelfs tot 340 pct. waren gelooopen. De Zuidzeecompanie van Engeland deed 900 pct.

2 Augustus stonden de aktiën 54 pct, maar ook de animo bleef toenemen, zooals uit de „Maandaagse Courant” van 5 Augustus d. a. v. duidelijk blijkt. „Men had nooit kunnen vermoeden,” zoo schrijft de korrespondent vol geestdrift, „dat de Compagnie van Assurantie in deze Stad voor zoo weinig weken eerst opgeregt, van zulken considerabelen effect zoude geweest zyn, als men nu bevind; nog veel minder dat 'er zoo veel lust en Liefhebbery van te verwagten had geweest; men kan zeggen dat 'er honderden van menschen in deze Stad zyn, die met 4 pond 50, 60 en 100 guldens gewonnen hebben; den aanloop van allerhande Vreemdelingen is aanmerkelyk

en vermeerderd nog dagelyks; den Actienhandel gaat zoo heet, dat het aan anderen die 't zelfs (zelf) niet zien, ongelooffelyk is; den 29 wierd'er om 3000 guldens gewed, dat de prys der Actien dit lopende jaar op 70 per cent avans zouden zyn, maar die wedder heeft eer de week ten einde was, die 3000 guldens al gewonnen, want de Actien zyn zedert die tyd gestadig gemonteert, en met de gisteren aangekomene Engelsche brieven, zyn 'er zware Commissien opgekomen, zoo dat een Engelsch Heer een Remise van 100 duizend ponden sterlings in een enkele Wisselbrief ontfangen heeft, en de Actien wierden gisteren agtermiddag tusschen de 80 en 100 gestadig met 10 en 5 per cent variatie hoger of lager verhandeld. Zekeren Engelschen Heer stelden voor in een gezelschap van meer als honderd menschen, tegens wien die maar lust had, om duizend guldens te willen wedden, dat de Actien dit lopende Jaar op 150 per cent avans zouden komen, en na 't myn voorkomt, zyn 'er wel 10 partyen van deze conditie gedaan en aangetekent."

Den 7en Augustus heet het weder: „Onze Compagnie van Assurantie heeft aanmerkelyke zommen, op Schepen na de West-Indien, de Oostzee en andere plaatzen gaande, voor rekening van Amsterdamsche Koopluiden, verzekert; de Actien daar van zyn heden 80 à 81 per cent."

Zooals men aannemen mag, was het om dezen tijd met de koersen op het toppunt. Is dit de reden geweest, dat men 19 Augustus besloot op nieuw „een subscriptie" van 3 millioen gulden uit te schrijven, het is een bewijs te meer, dat zelfs deze Maatschappij aan den invloed van den algemeenen tuimelgeest niet kon ontkomen. Nu, ze had zelfs een vorstelijke deelneemster bij de eerste inschrijving gehad en waar de weduwe van Joan Willem Friso, Maria Louisa van Hessen-Cassel, het niet beneden zich geacht had de Maatschappij bij hare oprichting te steunen

met haar geld, daar is 't den Direkteuren niet zoo erg kwalijk te nemen, dat ze van de omstandigheden gebruik maakten om 't kapitaal in kas te vergrooten. Men liet dan den 19den door den bode op de Beurs uitroepen, dat geïnteresseerden verzocht werden den volgenden morgen te 9 uren te komen in de Stads Doele om het voorstel der leening te hooren, waarna onmiddellijk gelegenheid zijn zou tot inschrijving. De toevloed van inschrijvers was zoo groot, dat men den 21en besloot geen aktiën van *f* 5000, maar van *f* 1000 te maken, waarvan 15 pct. moest worden gestort. Dat er, met de gejaagdheid, die over allen gekomen was, enkele „abuijsen in 't uijtgeven der subscriptie” begaan waren, verwondert ons niets. Ze werden echter geredresseerd op den 14en September, zooals uit het volgende blijkt. Men besluit dat aan „Juff. Ida Catarina van Belle een brief van *f* 3000 zal worden thuijs gesonden, aan François van den Honaart, Controleur in de Wisselbank, gelijke *f* 3000, aan de Makelaar Abraham van Overzee *f* 1000, aan Jan Patijn de Jonge, in plaats van Jan Patijn de vader *f* 2000, aan Henrij Hoope in plaats van John Hoope *f* 2000, aan Simon de Buck in plaats van Jan de Buk *f* 1000, en blijven de naarvolgende geconfisqueert om reden van haar minderjarighijt, *f* 5000 gedestineert voor Diedrik van Hoogendorp, Heer van Hofwegen; *f* 4000 voor Volkert van Koopstad, *f* 1000 voor Pieter de Ruijter, en ijdelijk *f* 1000 voor Stanton Ward.”

Vijf dagen te voren (9 September 1720) was „d'Heer George Roeters in de vergaderinge verscheenen, om wegens zijne menigvuldige affaires afschijd van deselven te nemen,” en heeft gezegd dat het hem ten hoogste aangenaam was „deze maatschappij, soo gelukkig begonnen, tegenwoordig gestabileert te sien, door den ijver der Direkteuren, over wiens Persoonen en familie den Hemel zijne

Segen wilde uijtstorten en door derselver goed bestuur dese Maatschappij duursaam maken, waar door den Koophandel in de Maas, tot welzijn van dese stad, mogte werden vermeerderd," terwijl hij zijne diensten ten allen tijde aanbood. De president bedankte hem daarop voor zijn moeite en vlijt aan deze Maatschappij besteed.

Had men in de vergadering van 14 September de heeren Keerbergen, Cordelois en Charron verzocht uit te zien naar een bekwaam huis, 't zij dat van den heer van Hees of een ander, bekwaam voor de Maatschappij, in de vergadering van den 23en werd medegedeeld dat de heer van Nyevelt het huis op den hoek van de Beurs aangekocht had voor f 12000. Men besloot de huurders uit te koopen en „bij Burgemeesteren, ware 't mogelijk, op voorbeeld van 't ander huys op de Beurs een diergelijk terrein voor de Maatschappij te versoeken." Van 't in gebruik nemen van dit huis kwam niets. Toen in 1721 de Regeering besloot een nieuwe Beurs te bouwen, nam zij daartoe ook dit huis over en deed door den heer van Zuylen van Nyevelt tevens mededeelen aan de vergadering, dat er op die Beurs „Comptoirs en appartemen-ten" voor de Maatschappij zouden worden gemaakt.

Ook den 25en September 1720 blijkt ons weer hoe alle geslachten en standen aan de inschrijving deelnamen, daar aan Robert Hennebo, den wispelturigen man die den „lof der jenever" zong en een rouwklacht dichtte op Jac. Veenhuyzen's „goudvink, kanary, hond en paerd", en aan Kolonel John Steward tot 's middags 4 uur gelegenheid werd gegeven tot betaling der 15 pct. van hunne inschrijving, „bij faute" waarvan de aktiën zouden worden geconfiskeerd. Of zij betaalden, wordt niet vermeld, 't is echter bekend, dat Hennebo schatten met den aktiehandel verdiende en er o. a. een buitenplaats voor kocht bij Gouda gelegen, die hij „Aktiehove" noemde.

Het eerste klinkend bewijs voor de soliditeit der Maatschappij werd den aktiehouders den 17en Oktober gegeven. In September had er in een koffiehuis een rekwest ter teekening gelegen, waarbij verzocht werd dat de aktiën door de Direkteuren zouden beleend worden. Een menigte kooplieden ondertekenden het, en, wilde men dit verzoekschrift toen niet des- of approbeeren vóór men 't gelezen had, den 9en Oktober besloten heeren bestuurders, van 17 Oktober af, de aktiën met 40 pct. te beleenen.

Ten tweeden male kon nu de regeering der stad het bewijs leveren, dat haar toestemming tot oprichting der Maatschappij en het aanstellen van zes gedeputeerden uit haar midden als mededirekteuren geen bloote vorm was, maar dat zij de verplichting, die daardoor zedelijk op haar rustte, n.l. om de compagnie ook met stoffelijke middelen te steunen, ernstig opnam.

Had men, toen de Maatschappij besloot wisselbrieven te diskonteeren, van de stad reeds f 300.000 aan bankgeld gevraagd en verkregen onder persoonlijke verbintenis van elk der Direkteuren, men wendde zich ook nu (ten einde de aktiën te kunnen beleenen?) tot de regeering en ontving opnieuw drie tonnen gouds tegen een rente van één percent, zonder persoonlijke verbintenis, maar onder verband der penningen en effekten van de Compagnie.

Veertien dagen na het besluit om de aktiën te beleenen, achtte men het noodig om tegen 1° November twaalf tot vijftien van de „notábelste geïntresseerdens bijeen te roepen om met hen raad te pleegen over den toestand van saken en particulier over 't stuk van beleeninge.” Wat toch was er voorgevallen? De contramineurs hadden den prijs der aktiën tot een ongekende laagte gebracht en daarom hadden de heeren Richard Pikfatt, Hendrik van Meel, Willem van Rijkevorsel en Henry Hope verzocht voorstellen te mogen doen tot herstel der zaken. Zij

vreesden, dat er nog kans was van een verdere daling en noodigden Direkteuren uit tot het doen van al zulke stappen als leiden konden tot meerdere zekerheid. Het bestuur der Maatschappij achtte het voorgestelde onaannemelijk, maar deed een bemiddelend voorstel. Daar echter in margine van 't relaas dezer onderhandeling staat „Notá de geïnteresseerdens niet voldaan hebbende aan haar Contract, ist zelve bij Directeuren gehoude voor geannulleert,” hebben wij bij dit voorstel geen belang, dan in zooverre dat het de aanleiding was tot de hierboven reeds vermelde bijeenroeping in den Doele van belanghebbenden, „die het voorige Request niet hebben getijkt,” eene bijvoeging, die reeds doet vermoeden, dat er ernstige beraadslagingen werden verwacht.

Op den bepaalden datum verschenen nu in den Doele de heeren Philip van Kloon, Johan Timmers, Gerard Roos, Pieter de Ridder, Izaak Le Petit, Adriaan Brouwer, Jan van den Anker, Daniel de la Motte, Joan de Haas en Anthonij Eelboo. De heer van Nyevelt doet opening van zaken en vertelt, dat, wat de Maatschappij doet aan disconto en beleeningen, jaren lang begeerd was, en assurantie en disconto dan ook zoo bloeiden dat er onder bestuurderen waren, die ondanks de verdachtmakingen, deze zeer gaarne voor eigen rekening zouden nemen; dat de desastre des tijds echter, door de daling ook dezer aktiën, dreigt deze Maatschappij ten gronde te richten; dat bovendien de ongeoorloofde handelingen van sommige makelaars en de kwade geruchten, die verspreid worden, zeer gevaarlijk voor haar zijn; dat men dien ondergang had trachten te voorkomen door de aktiën tegen 40 pct. te beleenen, in dier voege dat wie drie akties had er één beleenen kon: dat de belangstelling van Direkteuren en regeering waarborg genoeg was voor den goeden gang van zaken; dat men uit de geïnteresseerden

gaarne een kommissie benoemd zag, om den stand van zaken op te nemen, maar dat het doel van dit samen-komen hoofdzakelijk was middelen tot herstel van den geschokten toestand aan te geven.

De vergaderden bedankten voor de eer een kommissie tot kontrole te benoemen, daar zij de Direkteuren volkomen vertrouwden. Zij vroegen echter of het niet goed zijn zou met de beleening over alle aktiën door te gaan en stelden voor, als men 't niet raadzaam achtte voor de Maatschappij zelve aktiën aan te koopen, dan Burgemeesteren door een deputatie te laten verzoeken een twee honderd of meer partijen voor rekening van de stad te nemen, om „aan al de werelt te doen sien dat deselve sig aan 't welwesen van de Maatschappij kragtig lieten gelegen leggen;” men bedankte de aanwezigen en toen den volgende dag de heeren Philip van der Hoeven, Philip Jacob van Kloon, Gerard Roos, Pieter de Ridder, Willem van Rijkevorsel, Daniel de la Motte, Henry Hope en Hendrik van Meel de aanneming van het voorstel der opgeroepenen van den vorigen dag nog eens kwamen aanraden en zich aanboden mede in deputatie naar Burgemeesteren te gaan, namen Direkteuren dit aan. Zoo gingen dan den 4en November de heeren van 't Wedden, Sensert, Cordelois, van Nyevelt en Visch, aan wien uit de „Gedispiceerden der Geïnteresseerden,” waren toegevoegd Philip van der Hoeven, Gerard Roos en Pieter de Ridder, naar Burgemeesteren en deden het verzoek een paar honderd aktiën voor de stad te koopen „om daardoor spoedig al verdre val der Actien voor te comen, die niet in tijts werdende gestuijt, eyndelijk na sig zal slepen de Ruine van veele Ingesetenen en Totale Discredit van dese Maatschappij, die nu onder Gods Zeegen zoo verre geconstitueert is, dat alle quade gerugten tot desselfs nadeel versprijt, haast sullen moeten vervallen;”

terwijl zij om dit te bewijzen gaarne opening van zaken zullen doen. Burgemeesteren beloven hierop „serieuze reflexie” te zullen nemen.

Terwijl nu Burgemeesteren hierover „serieus aan ’t reflecteren” waren, hield men niet op met ’t aanbieden van voorstellen tot verzekering van het voortbestaan der Maatschappij. Zoo bracht de heer Charron in de vergadering van 5 November zelfs een in ’t Engelsch gesteld projekt ter tafel en werden de heeren van ’t Wedden en Barons benoemd, om dit te onderzoeken en den 11en d. a. v. werd aan de heeren Senserf, Keerbergen, Nyevelt en Visch opgedragen, zoowel over de door enkele Direktoren als door verschillende belanghebbenden ingediende voorstellen, verslag uit te brengen. Het resultaat hiervan was dat den 14en November de heeren Senserf, Keerbergen en Visch, Cordelois en Charron werden aangewezen om naar Burgemeesteren te gaan met twee projekten van de heeren van ’t Wedden en Visch. Den 22en brengen zij verslag uit van hun bezoek. Zij hadden er op gewezen, dat, ofschoon de disconto’s en assurantiën op een favorabelen voet stonden, vele geïnteresseerden Direktoren zochten te blameeren, wat aanleiding geven kon dat deze moedeloos hun taak erbij neerlegden, dat zij daarom 2 projekten aan Burgemeesteren aanboden ter kennisneming. Een dezer projekten werd door den President Burgemeester voorgelezen „en is hetselve niet onsmakelijk voorgekomen”, zoodat men beloofde dat men over dit punt ’t eerst bemoedigen zou. Ook besloten Direktoren in deze vergadering 50 aktiën uiterlijk tot den prijs van 20 pct. of zooveel minder als zij te bekomen zouden zijn, aan te koopen. Franco Cordelois zou dit doen en nu op naam van dezen, dan van dien Directeur koopen. Zij bleven echter eigendom van de Maatschappij, winst zouden zij er persoonlijk niet van genieten; deze bleef c. q. aan de

Maatschappij; de verliezen, die er op mochten vallen, zouden ze echter elk in zijn privé dragen, waartoe zij de f100.000 aan aktiën, die elk van hen bezat, als waarborg stelden.

Voor de volledigheid moet ik hier tusschen al het geharrewar over den welstand der Maatschappij melden, dat den 25en November de eerstgeleende f300.000 met dankzegging aan de regeering werden terugbetaald. Dit mag, dunkt mij, als indirekt bewijs worden aangemerkt van den goeden gang harer administratie.

De zaak der projekten schijnt de belanghebbenden buiten de direktie te lang te hebben geduurd, ten minste in de vergadering van 2 December werd een request door velen onderteekend, en een Memorie van Gerard Roos c. s. gelezen, die aan Burgemeesteren waren gericht en nu door dezen aan Direkteuren ter kennisneming en beoordeeling toegezonden. Het voorgestelde werd door de vergadering „gansch niet suffisant en nogh veel minder Equitabel bevonden.” Men zou zich echter gaarne naar het oordeel van Burgemeesteren gedragen. Deze concepten werden door den heer van Nyevelt, met dit bericht, aan Burgemeesteren teruggebracht, door de Vroedschap commissoriaal gemaakt en gesteld in handen van Burgemeesteren en Rekenmeesteren. Direkteuren achtten het nu zaak, klaar uiteen te zetten wat naar hun oordeel het wenschelijkst was en zij deden dit in een meesterlijk gestelde memorie aan Burgemeesteren, welke ik hier in hoofdzaak weergeef.

Zij beginnen weder met de verzekering dat disconto's en assurantiën uitnemend loopen, en wijten dit niet aan hun wijsheid, „maar veeleer aan een geluk grooter als men sig. kan verbeelden,” zonder bijzondere precautie, vooral in „t beleenen der Actien (door veele voorname Geintresseerders, 't zy uijt onkunde, of om andre redenen

de Vreemdelinge mogelijk best bewust, soo onverstandig en dangereus, selfs door een circulatie van Papiere Gelt geproponeert), dat dese Maatschappij noodwendig daardoor alleen hadde moeten te gronde gaan en het gelt selfs van de stad, door UEd. G. Agtb. tot soo een favorable Cours op Intrest gegeven, hadde groot gevaar geloopt, daar nu geen de allermiste vreese voor overig is, soo lange de vereijste voorsigtighijt wert gecontinueert."

Een der wezenlijkste redenen, zoo gaan zij voort, van de dalinge der aktiën is het „Exorbitant Groot Capitaal door de aanleggers sonder eenig fundament, of overleg in dier voegen genomen, of mogelijk om andre Redenen die beter gepasseert, als ten nauwste uijtgepluijst dienen."

De middelen aangegeven om dit te remedieeren zijn verschillend, zoo willen sommigen der geïnteresseerden de „mortificatie van ses millioenen Oude Actien bij forme van Lijfrente," terwijl de subscriptie van 3 millioen in wezen zou blijven en tot 80 pct. volgestort zou moeten worden; aan het meerendeel bevalt dit echter niet en zij hebben aan Direkteuren de regeling overgelaten.

Die mortificatie achten Direkteuren dwaasheid, daar elk, die den toestand maar een weinig kent, zal begrijpen dat een pas opgerichte maatschappij zulk een last van lijfrenten niet dragen kan. Ook het fourneeren der subscriptie tot 80 pct. is dwaas en onredelijk, daar er reeds meer dan de oude aktiën nu waard zijn, n. l. 15 pct. op de subscriptie is gestort en nu nog 65 pct. daarboven te vragen hoogst onbillijk zijn zou.

De subscriptiën zijn reeds voor 38 pct. verhandeld, dit maakt met den inleg van 15 pct samen 53 pct., moet hierop nu nog 65 pct. bijgestort worden, dan komen deze aktiën ten laatste op 118 pct., „iets wat immers d' onredelijkhijt selfs is" voor menschen, „die met mal-kanderen soo veel alleen hebben gecontribueert als de

negen millioenen aan oude actiën, en daardoor de Disconto's, en andere nutte saken voor de Maatschappij hebben in train gebragt"

Dat men subscriptiën kan en mag vernietigen blijkt. In Engeland had men twee of drie subscriptiën vernietigd en de bezitters daarvan restitutie gegeven in oude aktiën. 't Was echter niet voordeelig voor de bezitters van oude aktiën, die, daar zij deze als zekerder achtten, daarvoor groote prijzen hadden betaald.

Wilden Burgemeesteren echter de subscriptie tot behoudnisse van 't gansche lichaam geheel doen vervallen, Direkteuren zouden zich in alles gaarne naar hunne beslissing schikken en met „alle Respect deselve obediëren voornamentlijk dewijle de meergemelte subscriptie door HEd. Gr. Agtb. was geconsenteert."

„Maar," dus voeren ze zeer bescheiden aan, en men kan den Direkteuren geen behendigheid ontzeggen, „Maar om anders d'eën en d' andre Geintresseerdens so van d' oude als van de nieuwe Actien wat genoegte te geven, proponeren Directeuren voor 't laatst een Concept seer voordelig voor de Maatschappij, en dat zij verwagten UEd. G. Agtb. niet onsmakelijk kan voorcomen, te meer om dat het gerigt is tot merkelyk faveur der oude Actien, waardoor niemand ongelukkig zal zijn als die geene, die maar alleen subscriptiën hebben, dat waarlijk een seer klein getal sal uitmaken en ten quaatste genomen nog voordeliger als voor 1 pct. en nog minder deselve moeten afsetten, gelijk daarvan de dagelykse Exempelen sijn."

Om dit project ('t is 18 December 1720 dat ze dit voorstellen) tegen Januari 1721 echter met goed gevolg uit te voeren zou het niet ondienstig wezen (onder geheimhouding), Direkteuren voor stadsrekening twee à drie honderd aktiën te laten koopen; daardoor toch zou „de gansche wereld soo binnen als buyten Lands" overtuigd

worden, dat de regeering „door cordate resolutiën” de Maatschappij staande wilde houden; 't krediet zou er in een tijd als deze zeer door groeien en „apparent” waren er later groote voordeelen uit te wachten.

Of stond de Maatschappij van Assurantie in Engeland niet reeds te waggelen? En zou ze niet spoedig moeten vallen? Als men **naging** welk een som zij aan het gouvernement had moeten betalen, welke traktementen of liever emolumenten hare **Direkteuren** moesten hebben en welke **onkosten** door de „splendidhijt,” dien landaard eigen, er af moesten, dan leed dit geen twijfel.

Hier, daarentegen, nemen **Direkteuren** ter contrarie alle moeite op zich, zonder eenig profijt, alleen ten dienste van 't gemeen en zij zorgen dat alles zoo zuinig mogelijk beheerd wordt. Ja, wat meer is, er zijn er zelfs onder, die tot nog toe merkelyk schade hebben willen lijden.

't Is dan ook duidelyk dat deze compagnie 't tegen die Engelsche en alle andere gemakkelijc uithouden kan en dat zij „om haare Genereuse behandelingen bekend geworden, d' Assurantie uijt alle Gewesten van de Wereld naar sikh zal trekken, want de geassureerdens soo een seculier Lighaam zullen prefereren boven Particuliere Personen.”

Het concept, waarvan zij in deze memorie spreken, komt op het volgende neer: Men zou de f 450.000 van de subscriptie, ingekomen tegen den koers van 75 pct., converteeren in aktiën, ieder van f 1000, zoodat dit 600 aktiën zouden worden. Zóó, het is duidelyk, werd op eens nominaal 2.550.000 gulden van het geheele kapitaal der subscriptie, die uit 3 millioen bestaan had, geannuleerd.

Was er op de oude aktiën, d. z. de bewijzen van deelneming aan de eerste inschrijving van 12 millioen, die 5000 gulden groot waren, 75 pct. gestort, dan waren

dezen *f*3750 waard, dus een van duizend gulden *f*750.

Om nu een nieuwe aktie van duizend gulden te krijgen uit deze subscriptiën, had men vijf van deze laatste noodig en daar er op ieder 15 pct. was gestort d. i. *f*150, was voor zulk een nieuwe aktie reeds *f*750 betaald. Deze zouden daarom tot geen storting verplicht zijn vóór ook de oude aktiën 15 pct. hadden gefourneerd.

Zou de Compagnie op deze wijze 600 aktiën grooter worden, dit kapitaal, tegen $1\frac{1}{2}$ pct. berekend, belastte de Maatschappij met *f*9000 rente of 2 pct. van het reeds gestorte kapitaal van *f*450.000, terwijl dit geld minstens 4 pct. zou opbrengen en de Compagnie met $2\frac{1}{2}$ millioen kapitaal ontlast werd.

Dat men aktiën van *f*1000 maken wilde, had drie redenen:

1° verloor men de transportgelden, die *f*5 voor ieder transport bedroegen.

2° zou men aktiën van *f*5000 makende, te veel subscriptiën noodig hebben voor iedere nieuwe aktie.

3° (men betrachtte de zuinigheid ook) kon men dan een groot aantal zegels gebruiken, die men in voorraad had en slechts dienen konden voor transporten van *f*1000.

In de vergadering van 27 December besloot men, naar aanleiding van voorgaande missive, geen subscriptiën meer te transporteeren tot Burgemeesteren geantwoord hadden.

Hoe de beweeglijkheid der tijden als weerspiegeld werd in de zaken dezer Maatschappij, blijkt tusschen dit alles door telkens uit de notulen, die van dag tot dag een konflikt met aandeelhouders, tusschenpersonen, enz. vermelden. Daar de gang der hoofdgebeurtenissen reeds meer dan overvloedig stof voor dit opstel levert, ga ik de kleine twisten stilzwijgend voorbij.

Terwijl men nog steeds het antwoord van Burgemeesteren wachtte, kwamen de heeren Philip van der Hoeven,

Daniel de la Motte en Anthonij Eelboo bij Direkteuren de betuiging brengen dat zij de toewijding van dezen zeer op prijs stelden, maar tevens uit naam van een „notabel getal geïnteresseerdens” een remonstrantie aanbieden, waarbij de „mortificatie” van de geheele „Subscriptie” werd aanbevolen als het beste middel tot herstel der zaken. Men zou dan voor *f* 25.000 aan subscriptiën een oude aktie van *f* 5000 aan den bezitter willen geven.

De inhoud van deze remonstrantie was gelijk aan die van het stuk door geïnteresseerden in November reeds aan Burgemeesteren gezonden, en van den president-direkteur vernemen wij in zijn antwoord aan de deputaten uit de belanghebbenden, dat zij dit Project reeds kenden, doch ook dit met terzijdestelling van eigen belang aan Burgemeesteren opzenden en met dezen spreken zouden.

Toen nu op 21 Januari 1721 de Direkteuren weder vergaderden en allen aanwezig waren, deelde de heer van Nyevelt mede dat Burgemeesteren geresolveerd hadden de zaken aan de vergadering terug te zenden, om daaraan in overleg met de geïnteresseerden een einde te maken, te meer daar de overgelegde ontwerpen in strijd met elkander waren.

Men besloot nu de belanghebbenden in den Doele bij een te roepen en door den „uytroeper” Stakenbeek daaraan op de volgende wijze openbaarheid te laten geven: „de Geïnteresseerdens in de Maatschappij van assurantie deser Stad en wel voornamentlijk die de onlangs gedaane remonstrantie aan Directeuren niet hebben ondertijkent, werden versogt sig in de Stads Doele te laten vinden tegens aanstaande Saturdag namiddag ten 3 uren, om 't aanhooren de Propositionen die door Directeuren gedaan sullen worden, tot veranderinge van de laat gedane Subscriptie van drie Millioene guldens.”

Ten gevolge van deze bekendmaking waren een groot

getal belanghebbenden en al de Directeuren Zaterdagsmiddags op het bepaalde uur in den Doele. Toen Directeuren plaats hadden genomen „aan een tafel geplaatst binnen de Balluster aldaar staande,” deed men de aanwezige belanghebbenden in de zaal verzoeken. Men ziet, het ging alles in den vorm en de nauwkeurigheid, waarmede dit alles is te boek gesteld, doet reeds van te voren een gespannen verhouding vermoeden. De voorzitter van Zuylen van Nyevelt neemt het eerst 't woord en zijn inleiding is niet vrij van scherpe uitdrukkingen al is ze waardig tevens.

„Eenige voorname Geïnteresseerdens in de Maatschappij van Assurantie deser stad hebben kunnen goet vinde,” zoo begint hij, „in de maand van November laastleden sig te addressere aan de Heeren Burgermeesteren deser Stad, en aan haar Ed. G. Agtb. over te geven eenige propositien tendérende quasi tot verbeteringe en maintien van de Maatschappij. Wij oordelen dat het wel soo betamelijk hadde geweest, dat saken van die natuur de Maatschappij concernerende door Directeuren waaren voort gebragt geweest.” Zoo, dus gaat hij voort, dachten ook Burgemeesteren er over en zij hebben dat ontwerp daarom in onze handen gesteld en wij hebben met allen eerbied er ons gevoelen over gezegd. We zullen ons niet uitlaten over de verdiensten en eigenaardigheden van die projecten „om geen kitteloorige 't offenseren”, maar wij hebben ze „impracticabel en ook schadelijk voor de Maatschappij bevonden. Ons eigen voorstel achtten wij nog het beste, wij hebben echter aan Burgemeesteren voorgesteld om ons hun oordeel te doen kennen, waaraan wij beloofd hebben ons te zullen onderwerpen en het trouw te zullen uitvoeren. De remonstrantie, ons Zaterdag l.l. door den heer Philip van der Hoeven c. s. aangeboden, zonden wij ook aan Burgemeesteren en het is naar aanleiding van

het besluit van de Vroedschap om al de stukken aan ons, onder vriendelijke betuiging van ingenomenheid met de handelingen van Direkteuren tot nu toe, terug te zenden met verzoek deze zaak in overleg met belanghebbenden te regelen, dat wij deze convocatie deden.

„Mijnheeren, Soo wij nig als wij ons hebben gekreunt over de Lastertaal en onbeschaamde bejegeningen van sommige lafhartige Persoonen, soo sensibel is ons het plaisir geweest te mogen hooren het vergenoegen dat Burgermeesteren en Geintresseerdens in onse conduites ontrent 't behandelen van de Saken, de Maatschappij rakende, verklaart hebben te nemen.

„Wij kunnen ook niet verbergen dat wij van tijt tot tijt hebben ontdekt, dat eenige quaadaardige menschen met alle sinistre strecken, versierende Leugenen, en verdigtsels de Comp. hebben zoeken 't ondermijnen en was het doelnijk omverre te werpen, anderen wederom op valse gronden, en specieuse Pretexten, om oneenigheden te verwekken, en te fovëren, waardoor men metter tijt wel sal ontdekken wat vergiftige Slang sig hier int gras verborgen houdt,” zoo herneemt hij zijn rede en spreekt den wensch uit, dat belanghebbenden, gedachtig aan de oude spreuk „dat door Eendragt klijne Saaken dagelijx aannemen en groot worden”, wel zullen willen medewerken om de zaken ten beste te leiden. Na nu nog eens het plan van Direkteuren te hebben uiteengezet, stelt de president voor te stemmen. Dat ging echter zoo maar niet. De heeren Jacob Le Maire en Pieter de Ridder verzochten kopie van 't plan van Direkteuren en van de remonstrantie der belanghebbenden en nadat zij die verkregen hadden, begaven zij zich met Jan de Haas, Jacob Mispelblom, Robert Gordon en Isaac Elsevier, zooals zij voorgaven gemachtigden van vele belanghebbenden, naar beneden om te zamen te overleggen. De uitslag van

dit overleg was, dat de heer Le Maire mededeelde dat zij „voorbijgaande de hatelijke Expressien in opsigte van veele van haar gedaan” met het ontwerp van heeren Direkteuren niet instemden, dat deze zaak volgens „advīs van fameuse advocaten”, met algemeene en niet bij meerderheid van stemmen te beslissen was en zij heden niet zouden stemmen, noch tot een beslissing wenschten te komen.

’t Schijnt dat het daarop tamelijk rumoerig in de vergadering werd. De president antwoordt dat in alle ordentlijke vergaderingen bij meerderheid van stemmen beslist wordt, dat men heden beslissing wenschte over het project, en, (nog al tamelijk meegaand) Direkteuren zich bij de meerderheid zouden voegen.

Uit de stemming, die nu volgde, en waaraan de gemachtigden weigerden mede te doen, blijkt dat door de overige aanwezigen en zij, die de remonstrantie teekenden, 790 oude aktiën en 951 subscriptiën werden vertegenwoordigd, terwijl Direkteuren 240 oude aktiën en 346 subscriptiën op hun rekening hadden.

Direkteuren gaan na deze stemming in een ander vertrek en na eenig overleg doen de gemachtigden, met uitzondering van den heer Le Maire, hun verzoeken om een „minnelijke conferentie.” Als dit toegestaan is, verzekeren zij dat na veel moeite hun principalen zich hebben laten vinden tot een vergelijk en zich zouden schikken naar ’t plan van Direkteuren, mits dat de nieuwe aktiën uit de subscriptie voortkomende, steeds met de oude aktiën tegelijk zouden moeten storten, indien er storting noodig was.

Direkteuren blijven volhouden dat dit een „hardighijt” tegenover de houders der subscriptiën was, waaraan zij niet gaarne deel hadden, maar zij raden genoemde gemachtigden aan zich te verstaan met de heeren, die de

laatste remonstrantie ingediend hadden. Daniel de la Motte, Philip van der Hoeven, Hendrik Roosevelt en Anthonij Eelboo worden daartoe voorgesteld. Vóór deze conferentie begint, raden Direkteuren hun aart, te zien dat zij zooveel mogelijk de „differenten” trachten te „termineren” maar het er op aan moeten houden dat de definitieve regeling bij Direkteuren verblijft.

Er werden lange debatten gevoerd tusschen deze beide kommissies, maar men kon tot geen vergelijk komen; eindelijk ging men te zamen naar Direkteuren. 't Scheen eerst of men de beslissing der verschillen aan deze wilde overlaten, maar „buiten alle verwachting” braken de opposanten in eens de zaken af met de mededeeling, bij monde van den heer Abraham van der Pot, dat zij bleven bij hun idée dat oude aktiën en subscriptiën gelijke inroeping (storting) zouden subject zijn.

Jacques Le Maire, die bij dit alles tegenwoordig was, wilde zich in niets uitlaten. Donderdags 30 Januari d.a.v. brachten Philip van der Hoeven en Pieter de Ridder, behoorlijk op schrift, bij Direkteuren in de toen belegde vergadering hetzelfde voorstel van gelijke storting in. Direkteuren namen dit aan, met de opmerking dat de 165 onderteekenaars nog niet de geheele meerderheid der belanghebbenden uitmaakten, en zij er bij bleven zich te zullen aansluiten bij de meerderheid. Toen men nu het aantal der vertegenwoordigde aktiën opnam, bleek dat dit getal 1075 oude aktiën en 795 subscriptiën bedroeg, waarbij van Direkteuren 1048 oude aktiën en 1246 subscriptiën kwamen, zoodat in den zin van het voorstel besloten en afgekondigd werd dat men „in de gedane Remonstrantie” consenteerde. Wie reeds 5 pct. voor de tweede inlage gestort had, kon van 4 Februari tot 10 Maart telkens des morgens van 9—11 en des middags van 4 tot 6 uur restitutie daarvan krijgen. Wie echter het in zijn

belang mocht achten tot 80 pct. (den koers van uitgifte) door te fourneeren, kon dit doen vóór 10 Maart; na dien tijd werden elke 5 subscriptiën in een oude actie van *f*1000 veranderd; de boeken ter transporteerling van de subscriptie zouden 3 Februari reeds open zijn. Na de conversie zouden de kosten van transport voor alle stukken gelijk zijn; alleen dan, wanneer een enkele geconverteerde aktie van *f*1000 moest getransporteerd worden, zou deze *f*2 moeten betalen om 't zegel.

In de eerstvolgende vergadering, 8 Februari 1721, kwam de uitbreiding der assurantie ter sprake en men besloot middelen in 't werk te stellen om ook in Amsterdam assurantien te sluiten, voorloopig tot geen hooger bedrag dan *f*50.000 op één schip, 't zij de gecommiteerden 't doen op eigen naam of voor de Maatschappij.

In de vergadering van 28 Februari 1721 wordt de termijn van conversie der subscriptiën verlengd tot 1 April 1721 op de boete van *f*3.— voor elke oneffen subscriptie ten profijte van den armen.

Ook besloot men, daar er zooveel geld ledig lag, tot verhooging van het crediet der Maatschappij door Direkteuren aktiën te doen opkopen, doch tegen geen hooger koers dan 16 pct. Beleening kon er gesloten worden op de aktiën, doch hoogstens 15 pct. en niet meer dan 50 stuks van één persoon tegelijk.

In de vergadering van 6 Maart d.a.v. gaf de heer G. Roeters eenige middelen aan de hand om de ledig liggende gelden op „secure wijze” winstgevend te doen zijn en deed een voorstel om de Maatschappij van een merklijk aantal aktiën te ontlasten. Hij bracht dit op schrift, de heeren van 't Wedden, Senserf, Charron en Visch werden aangewezen om het plan te onderzoeken en uit het verslag, dat zij daaromtrent vier dagen later uitbrengen, blijkt dat dit projekt bestond om op voorbeeld van de

O. I. Compagnie, die dit vroeger met goed gevolg deed, combinatiën van aandeelen te maken; zij stelden voor in beginsel dit aan te nemen, maar het aantal personen niet uit 21, doch uit 28 te doen bestaan en voorloopig de proef te nemen met een millioen guldens. Den volgenden dag werd dit besluit op de Beurs aangeplakt en ter kennis van het publiek gebracht. De voorwaarden werden in de vergadering van 27 Maart op de volgende wijze vastgesteld:

Acht en twintig personen vereenigen zich en koopen even zooveel aandeelen, de baten worden als bij niet vereenigde aandeelen genoten, de stortingen moeten als bij de enkele aktiën plaats hebben, maar met deze laatste wil de Maatschappij zich belasten tegen een vergoeding van 4 pct. in 't jaar. De Maatschappij is steeds een der constituanten, de inkomsten worden als lijfrenten beschouwd, zoodat bij den dood het kapitaal vervalt aan de deelnemers, en wanneer hun getal van 28 tot 4 verminderd is, zal aan dezen het geheele gemeene kapitaal „vrij ygen en onbelast, als Patrimoniael goet toecomen.” Er zouden zeven klassen zijn, van 1—10 jaren, van 10—20 enz.

Den 2en April 1721 wordt aan de heeren van Nyevelt, Charron en Haasbroek opgedragen een recueil te maken van alle resolutiën, in 't bijzonder belangende de huishouding van de Maatschappij, de manieren omtrent de verkiezing van nieuwe Direkteuren enz., om alzoo een bekwaam reglement voor altoos vast te stellen.

16 Mei 1721 besluit men om ten dienste van den handel de gelegenheid voor de kooplieden open te stellen hun kas bij de Maatschappij te houden, voor $\frac{1}{16}$ pct. zal het personeel der Maatschappij dit waarnemen.

21 Mei d.a.v. komt men weder overeen de heeren Charron en Visch te machtigen 50 aktiën voor de Maatschappij te koopen, doch voor niet hooger dan 15 pct.

30 Mei was de eerste klasse der combinatie compleet.

16 Juni 1721 had de Maatschappij 360 aktiën in eigen bezit; men besloot nu dit getal tot 400 te verhoogen, zoodat dan $\frac{1}{6}$ van 't geheele aantal oude aktiën in haar bezit was.

Een voorstel, den 9 Juli 1721 ingediend, om wissels op Londen te koopen werd niet verworpen, maar aangehouden. Belangrijk was de mededeeling door de „Heeren van de Boeken” aan de vergadering gedaan over den staat en balans der Maatschappij van de oprichting tot ult^o. Juni 1721 en de daaruit gevolgde beslissing om 50 gulden per aktie of 20 pct. van 't gestorte kapitaal als dividend uit te deelen, zeker een gunstig resultaat voor het eerste jaar.

Na de keuze van zes gequalificeerden tot het opnemen der rekening op 19 Juli, had vier dagen later de installatie en opneming der rekening plaats, waarbij de heer van Nyevelt een zeer degelijke rede hield, welke in 't kort op het volgende neerkwam:

Nu de uitdeeling van het dividend vastgesteld was, stelden Direkteuren er prijs op dat geïnteresseerden den staat van zaken in den grond zouden kennen, zij waren daarom bereid de boeken, die ter verificatie noodig waren open te leggen en zóó de kwaadaardige contramineurs met reden tegen te gaan. Sedert de oprichting waren er wel vele middelen aan de hand gedaan om de Maatschappij meer te doen floreeren, maar het meerendeel daarvan was zeer wisselvallig en daarom onaannemelijk. Alleen hadden zij in overweging genomen een voorstel om de Maatschappij met eenige millioenen te verminderen door het formeeren van lijfrenten; een ander om aktiën voor de Maatschappij zelf op te koopen was hun echter 't voordeeligt voorgekomen en zoo was zij dan nu in 't bezit van 520 aktiën, die door elkander $15\frac{1}{8}$ pct. hadden gekost, zoodat met de amortisatie der subscriptiën het kapitaal nu van 15 tot 10 millioen was gereduceerd.

Men had niet stil gezeten, maar voortdurend getracht der Maatschappij verdere voordeelen toe te brengen en was ook nu nog in onderhandeling met het Spaansche Hof, het Fransche Hof en de Engelsche O. I. Compagnie, mocht men hierin slagen, vooral met Spanje, dan waren er belangrijke winsten te wachten. Spanje toch, en de markies de Beretti Landi had de uitnemendste getuigenis voor de soliditeit der onderneming gegeven, Spanje wilde goederen uit eigen land en uit West-Indië aan de Maatschappij ten verkoop geven en daarvoor andere artikelen in de plaats nemen. Direkteuren hadden dan ook besloten Baron de Bette, die dit wel wilde op zich nemen, met een concept-contract en met de noodige reisgelden daarheen te zenden.

De Direkteuren verzochten over dit laatste stilzwijgendheid en meenden zonder grootspraak te kunnen zeggen dat ze alles gedaan hadden wat dienstig kon zijn aan den bloei der maatschappij.

In de vergadering van 28 Juli bracht de daartoe benoemde commissie verslag uit van hare zending naar Burgemeesteren om *f*300.000 van de stad „te hebben” en daarmede dan een deel der *f*500.000 te betalen, door de Engelsche O. I. maatschappij gevraagd op 60.000 pd. st. in obligatiën als pand. Burgemeesteren waren wel gunstig voor dit verzoek gestemd, doch konden niet beslissen omdat de president afwezig was, maar bij nadere overweging achtten Direkteuren het toch beter niet verder op deze zaak in te gaan, daar zulk een beleening niet veel voordeel aan de negotie toebracht en de schaarschheid van geld op de Beurs zeker zou toenemen, terwijl Burgemeesteren met reden zulk een gebruik der toegestane gelden niet zouden goedkeuren.

In deze vergadering werd ook de rekening gearresteerd en de balans door Direkteuren en gevolmachtigden geteekend.

Ondanks al dit goed beheer daalden de aktiën nog steeds, zoodat Direkteuren den 22 Augustus 1721 besloten voor de *f* 45.000, bij de subscriptie overgehouden, aktiën aan te koopen tegen 10 of uiterlijk 11 pct., maar om alle suspicie te voorkomen dat men ze voor de Maatschappij kocht, zou men den Secretaris der stad Johan Timmers uitnoodigen uit liefde voor de Maatschappij zich daarmede te belasten.

In Oktober gaf de daling der aktiën reden om zonder aanzien des persoons surplus te vragen tot 12 pct. van hen, die hunne aktiën hadden beleend, terwijl tevens besloten werd voorloopig van Ostende naar China niet meer te assureeren, tenzij de geassureerden de clausule „vrij van Christen molesten” in de akte toelieten.

Den heer Baron de Bette, die reeds voor *f* 12.000 aktiën had, wordt in beleefde termen medegedeeld om welke redenen de Maatschappij thans zijn verzoek om nog *f* 10.000 niet inwilligen kon.

Den 22 Oktober 1721 worden de boeten in de armbus, bedragende *f* 136.15, gelijkelijk onder de Fransche, Duitsche en Engelsche diakonie verdeeld. In deze zelfde vergadering besloot men voorloopig niet aan wisselhandel te doen, maar er zich verder over te zullen beraden, ofschoon ze aan sommigen niet „onsmakelijk” voorkwam.

Den 21 November 1721 werd het concept-reglement voor het aftreden van Direkteuren gelezen en den 24en daarna vastgesteld; één der voorwaarden om verkiesbaar te zijn was dat men vrij en onbelast twee oude aktiën had. Ook maakt men in deze vergadering het voorstel commissoriaal om bij den lagen stand der aktiën een millioen bij vorm van lijfrenten te nemen. Dit plan werd den 29 November, na gedane oproeping op de Beurs, den geïnteresseerden medegedeeld en more majorum door den heer van Nyevelt ingeleid.

De bus, waarin de stemmen over dit voorstel werden opgenomen, werd den 8en December geopend, maar men besloot haar nog acht dagen te laten staan, wat den 15en December nogmaals verlengd werd tot het einde der maand.

De laatste sporen der subscriptie werden den 6en Januari 1722 uitgewischt, toen het subscriptieboek overgebracht werd in de oude aktieboeken. Met deze overbrenging der subscriptiën kunnen wij de Maatschappij als voor goed gevestigd beschouwen, want al bleef de koers der aktiën dalende ondanks de uitkeering van een eerste dividend, van mogelijke opheffing, door inwendig verschil, is geen sprake meer.

Ofschoon nu de keus uit de tamelijk uitvoerige notulen der vergaderingen, die gedurende anderhalve eeuw gehouden zijn, eenigszins moeilijk is, kan ik om langdradigheid te vermijden, hier en daar een greep doende in de voorvallen, die plaats hadden gedurende al die jaren, naar ik meen den lezer 't best een overzicht van den gang der zaken geven en den toenemenden bloei en het daardoor gevestigd vertrouwen in de Maatschappij schetsen.

6 Januari 1722 werd bij monde van den heer Charron namens den koning van Portugal het voorstel gedaan een contract aan te gaan om jaarlijks een zekere hoeveelheid St. Ubeszout tegen den prijs van 1400 reis te nemen; de commissie tot onderzoek bracht den 14en daarop rapport uit. Zij meende dat 't niet onaannemelijk was en zelfs groot voordeel beloofde, maar dat 't gevaarlijk was aan gekroonde hoofden zulke groote avances te doen. Men besloot collegialiter met Burgemeesteren te confereeren.

Deze conferentie had plaats in een extra-ordinaire vergadering op den 18en Februari. De zaken werden daarin uitvoerig aan Burgemeesteren voorgesteld, zoowel wat dit zoutcontract als de vorming eener lijfrente op aktiën

van de Maatschappij betreft, maar nergens vond ik iets vermeld van den uitslag der beraadslagingen, door Burgemeesteren over deze zaak toegezegd.

In de vergadering van 27 Januari 1722 deelt de heer van Nyevelt mede dat hij met de hoofdliden van 't bakkersgild overeengekomen was van hen de kamer te huren op de Oude Hoofdpoort, naast de tegenwoordige, bij de Maatschappij in gebruik, totdat de Assurantiekamer op de Beurs klaar zou zijn. Hoewel deze hun toegezegd was, is zij echter nooit betrokken; bij 't ontruimen van de Oude Hoofdpoort, in 1848, werd die toezegging door Direkteuren gereleveerd, die daarin een grond meenden te zien om van 't gemeentebestuur een ander kantoor te vragen, dat zij zonder vergoeding konden gebruiken. Na elfjarig gebruik, kwamen de bakkers, den 11 Februari 1733, op hun verzoek aan Burgemeesteren, weder in 't bezit van deze tweede kamer en werd de huur opgezegd van de kamer in den Doele, die gedurende dien tijd, op kosten van Direkteuren, bij de bakkers in gebruik was geweest.

Dat de Maatschappij zich aanvankelijk in veel medewerking mocht verheugen, blijkt bij verschillende gelegenheden. Zoo verscheen in de vergadering van 5 Augustus 1722 de „Archdiacon” John, die den persoon van Philip Roche, welke op valsche gegevens een assurantie van f 3000 sloot, aanklaagde. Hij had hem in Londen doen achterhalen en vroeg nu eenige tegemoetkoming in de door hem gemaakte kosten, daar hij de Maatschappij voor schade gevrijwaard had en hem dit aansporen zou steeds mede toe te zien. In een latere vergadering (12 Aug. d. a. v.) werd besloten zijn gemaakte kosten van het aan Roche verschuldigde af te houden. 3 Februari 1723 kreeg hij daarvoor f 510.

Steeds bedacht men nieuwe middelen tot uitbreiding van de Maatschappij en van haren werkkring, zoo werd

in ditzelfde jaar (1722) voorgesteld en aangenomen goud uit Engeland te doen komen en de proef omtrent de winst, welke daarop te verkrijgen zou zijn, te nemen met 30 à 35.000 gulden. De eerste proef, waarover 3 Februari 1723 werd gerapporteerd, leverde een winst van *f* 1064.

Ondanks dit alles waren de aktiën nog steeds dalende en besloot men 2 December 1722 nog 50 à 60 aktiën voor de Maatschappij te koopen tegen $7\frac{1}{2}$ pct. uiterlijk.

In de vergadering van 4 Maart 1733, dus ongeveer 12 jaar nadat de combinatiën van aktiën waren toegestaan, deelde de heer Philip van der Hoeven mede, dat hij en zijn broeder Johan van der Hoeven de beide alleen overgebleven leden der combinatie D waren en hij dus verzocht dat zij, krachtens de bepaling van 't contract, in 't bezit der aktiën gesteld zouden worden en er de „vrije dispositie” over „erlangen” zouden. (Zie bl. 42 hier voren.)

In dezelfde vergadering kwam een verzoek van eenige geïnteresseerden in om nieuwe combinatie van aktiën bij wijze van lijfrenten; een daartoe benoemde kommissie bracht den 6en Mei d. a. v. hierop rapport uit. Twee manieren werden voorgesteld: de eerste in alles gelijk aan die van 1721; de andere op de voor de Maatschappij minder bezwarende voorwaarden dat zij geen voorschot bij stortingen behoefde te geven, indien deze mochten noodig zijn en dat zij ontvangen zou *f* 3 voor inboeking van elke aktie, 2 pct. van de dividenden en *f* 3 van iedere aktie bij het eindigen der combinatie. Men besloot dan ook op deze laatste conditiën een nieuwe combinatie toe te laten.

Van de zijde van Direkteuren werd alles gedaan wat dienen kon om den goeden naam der Maatschappij op te houden. Zoo gebeurde het dat de Middelburgsche korrespondent der Maatschappij, Pieter Kops, den 2en Februari 1735 per brief twee assurantiën opgaf, één van *f* 1800 op

't schip „Anna Catharina” en een van f 2100 op 't schip „Westhoven”, beide schepen bestemd voor Batavia. De boekhouder Jan Bout ontving dien brief den 6en d. a. v. en maakte de polissen Zondags nog gereed om die door Direkteuren Maandag te laten teekenen en dan dienzelfden dag per beurtman naar Middelburg te zenden. Terwijl men nu wachtte op de aan de beurt zijnde Direkteuren, die dagelijks kwamen teekenen, bracht de meid van Jan Bout twee brieven uit Middelburg, waarvan er één gedateerd was op den 5en Februari, en waarin de korrespondent mededeelde, dat het schip „Anna Catharina” met volle zeilen gezonken was. In verband met dit bericht teekenden Direkteuren wel de polis op 't schip „Westhoven”, maar de andere niet. Dat hierover moeilijkheden ontstonden is te begrijpen, de korrespondent werd zelfs voor Burgemeesteren van Middelburg geroepen, en om processen te vermijden besloot men 65 pct. te betalen van het bedrag, dat verzekerd had moeten worden.

In 1737 en 1738 werd f 200.000 aan de stad afgelost, daar er veel geld in kas was, en bijna geen „koopmanschappen ter discontering”, zoodat men in November zelfs bovendien besloot om tegen 2½ pct. geld op obligatiën te leenen.

In December 1738 gaven „de Heeren van de Boeken” gevolg aan een herhaalde opmerking van hen, die tot het nazien der rekening telken jare werden aangewezen en deelden in de vergadering mede, dat de rekening in de boeken voorkomende onder 't hoofd: „Actien voor Reekening van de Maatschappye”, aanleiding gaf om 't kapitaal der Maatschappij vrij wat grooter te achten dan 't werkelijk was, waarom 't naar hun oordeel „convenabel weezen zoude, de voornoemde Reekening... af te schrijven en de Reekening van Kapitaal daarvoor te belasten”; conform dit voorstel wordt besloten.

Tengevolge van een besluit in December 1739 genomen, waarbij bepaald werd dat het sluiten der boeken gemakkelijker ult. Juni kon gebeuren, zooals dit in den beginne geschiedde, dan zooals het in den laatsten tijd plaats had op 31 December, deed men in dat jaar geen rekening, maar werd dit uitgesteld tot Juni 1740.

Overvloed van geld door gebrek aan geschikte artikelen ter beleening kwam nu en dan nog al eens voor. Zoo besloot men uit die oorzaak, ofschoon de Secretaris van Belle namens Burgemeesteren in dezelfde vergadering teruggaaf verzocht der laatste honderd duizend guldens, welke de Maatschappij nog van hen in gebruik had, den 7 Augustus 1743, om de ordonnantiën der solliciteurs-militair te beleenen, „bij provisie met bepalinge tot één honderd duyzend Guldens toe” en tegen geen lager rente dan $2\frac{1}{2}$ pct. In de vergadering van 2 October d. a. v. verscheen Mr. Lodewijk van Thun, solliciteur-militair al dadelijk om f 22.000 te vragen op ordonnantiën, die hij wilde beleenen; ze werden hem tegen den 22^{en} toegezegd voor 6 maanden tegen $2\frac{1}{2}$ pct. In dezelfde vergadering stond men tegen 3 pct. eene som van 33.000 gulden toe aan Johan Bourcourd, notaris en makelaar te 's Gravenhage, die ook ter vergadering verscheen, en dit ten behoeve van den „Heer Antony Patras, ter beleeninge van 40.000 Gls. Capital in Obligatiën ten lasten zijne Hoogheyt den Prince van Oranje & Nassau, Stadhouder van Vriesland &c. &c.” De notulen van deze vergadering eindigen met het verslag van den Secretaris der stad van Belle omtrent de teruggave der laatste f 100.000 en de daarbij van weerszijden gedane aanspraken, die nog al zeer langdradig, maar blijkbaar goed gemeend zijn en paal boven water vastzetten dat de onderlinge verhouding van stadsbestuur en Direkteuren, onder welke trouwens meerdere leden der Vroedschap waren, niets te wenschen overliet.

Eén der Direkteuren, Mr. Vlaardingerwoud, werd in 1744 tot burgemeester van Wageningen benoemd en kreeg daardoor zitting in de Generaliteit te 's Gravenhage. Hij meende daarom in de vergadering van 7 Oktober van dat jaar zijn ontslag als Directeur der Maatschappij te moeten nemen; na deliberatie hierover „zoo heeft yder der Heeren voor zig in 't bysonder betuygt, dat het der-ven van zódanig een dierbaar geëstimeert Lidt (waar meede tot dus lange in een gewenschte volkomene harmonie en intime vriendschap, geconverseert hebben) hen extra smerten ende ontzetten zoude! Weshalven unanime verzoeken, ende wel kraghtigh insisteeren, van dit voor-nemen dogh gelieft aftezien? ende het daar heenen te derigéren dat de Maatschappie van zijn goede officie, hulpe en raad, magh blyven gaudéren". De genoemde heer repliceerde dat hij 't verzoek overwegen zou. Die overweging was gunstig, want tot 2 Augustus 1752 bleef hij mede-direkteur, maar toen ook nam men van elkaar een zegenwenschend afscheid.

In de vergadering van 1 Februari 1747 werd de eed gewijzigd, door Direkteuren in handen van Burgemeesteren af te leggen. De eed, vroeger door hen gedaan, hield n.l. een clause in, waaruit een zekere verplichting tegen-over de magistraat sprak door de gelden, die deze aan de Maatschappij leende. Op bovengenoemden datum kwam daarvoor de volgende in de plaats: „Ik belove en sweere, dat ik mij, in mijne bediening als Directeur van de Compagnie van Assurantie, Discontos en Beleeninge dezer stadt, getrouwelyck zal gedragen; dat ik den dienst en het beste van gemelde Compagnie in alle gelegentheden naar mijn vermogen zal helpen betrachten.

„Dat ik geene uijtdeelingē zal helpen decretéren, als uijt suijsere winstpenningen, dewelke zullen bevonden worden te zijn ruim ende boven het in wezen zijnde Capitaal,

van viermaal honderd negen en twintig duizend seven honderd en twintig guldens, zooals het capitaal bij de Boeken van de Compagnie bekend staat, uijt hoofde van 1718²²/₂₅ Actien.

„Dat ik niet en zal consenteeren in den inkoop van eenige actien in de gemelde compagnie voor Reekening van dezelve compagnie.”

De heer Isaac van Alphen was de eerste, die den eed in dezen vorm aflegde op 1 Maart van datzelfde jaar.

Den derden November 1747 werd in de vergadering de dood medegedeeld van den eersten boekhouder Jan Bout, die van de oprichting der Maatschappij af die betrekking had bekleed. De plaats, door dit sterven opengekomen, werd niet vervuld, maar de daaraan verbonden werkzaamheden verdeeld over den anderen boekhouder Melt Leeftang, den kassier Dirk Hammevel en den klerk Evert van den Abeelen, die voor die vermeerderde taak respectievelijk f500, f350 en f100 opslag kregen, zoodat hunne traktementen nu f2000, f1100 en f550 werden.

Het jaar 1751 scheen een belangrijk jaar voor de Maatschappij te worden. De kapitein Holm bracht uit Suriname een brief mede van eenige planters in die kolonie, breede uiteenzetting bevattende van een op te richten duurzame korrespondentie tusschen Rotterdam en Suriname. Uit de copie van deze propositiën, die in extenso in de notulen is opgenomen, blijkt duidelijk dat verschil met Amsterdamsche kooplieden, die van het oogenblikkelijk geldgebrek der planters misbruik makende hun hypothecken gaven tegen 8 pct. rente en meer, oorzaak was van dit schrijven. De Maatschappij interesseerde zich genoeg voor de zaak; brieven werden er gericht tot verschillende overheids-personen in Suriname, waarvan de kopieën ook alle in de notulen opgenomen zijn. Kort daarop kwamen er brieven van gegadigden uit Suriname, men beantwoordde die

weder; men gaf een brief mede „Aan den Heer Eddo Hendrik van Teekenburg present a Amsterdam, staande op zijn vertrek naar Suriname”, alles vol goede hope naar 't schijnt, want meer dan uitvoerig is in de reeds zeer minutieuse boeken alles dienaangaande opgenomen. Toch was 't een vergeefs werk, want (met ééne uitzondering) wordt er na 1751 geen verdere melding van deze zaak gemaakt. Den 7 Januari 1756 nl. vraagt en verkrijgt de firma de Wed. A. Hamilton en Meyners *f*30.000 op de plantage „Adrichem” in Suriname voor 6 of 9 maanden en tegen 4 pct. rente.

Niet altijd ging het pad op rozen. Was telken jare het dividend *f*12.50, in 1756 is het slechts *f*6.25. Wat was er gebeurd? De Maatschappij had in 1755, voor een firma hier ter stede, 885 vaten tabak met meer dan een ton beleend, de leden dier firma verdwenen met de noorderzon en toen men op dit bericht vanwege de Maatschappij de pakhuizen, waar deze vaten opgeslagen waren, inspecteerde, bleek 't dat met hen 486 vaten vertrokken waren zonder bericht. Dat deze slag niet spoedig te boven te komen was, blijkt uit het dividend: eerst in 1763 kon men weder *f*12.50 uitkeeren.

De dood van den kassier Hammevel in November 1769 bracht weder mutatie in het personeel. Govert Veegens, in 1767 als eerste klerk aangesteld, werd in zijn plaats benoemd en bij deze gelegenheid werden tevens de instructiën der beambten herzien. In ditzelfde jaar kwam er ook een verzoek van eenige geïnteresseerden om certificaten van hun aandeel van aktiën te mogen ontvangen, dit werd ingewilligd en er werd bepaald dat deze zouden geschreven worden op een zegel van twaalf stuivers.

Een geest van bezuiniging is er doorlopend merkbaar en openbaart zich nu en dan in 't een of ander besluit. Zoo werd den 9 December 1772 bepaald, dat er in

het vervolg kolen in plaats van turf zouden gestookt worden; dat er voor kantoorgebruik niet meer kaarsen in eens zouden worden opgedaan dan tien steen van vijf kaarsen in een pond en één steen lantaarnkaarsen en eindelijk dat er niet meer bier voor de bedienden zou worden ingeslagen dan maandelijks een half vat; alles om de loopende onkosten te verminderen.

Dat de Maatschappij door zulk een zuinig beheer voortkwam bleek dan ook in 1774, onder anderen, toen een algemeene malaise veroorzaakt werd door 't staken der betaling van eenige Joodsche kantoren te Amsterdam; hoewel zij daarbij ook aanzienlijke schade leed, konden Direkteuren toch nog *f* 10.— dividend uitkeeren.

Daar de boekhouder Evert van den Abeelen sedert Oktober 1775 door ziekte verhinderd was zijne betrekking waar te nemen, gingen twee commissarissen in Januari d. a. v. hem bezoeken om den verderen gang van zaken met hem te regelen. Met zijn goedvinden hielden ze van zijn halfjaar traktement, dat met 1 November was ingegaan, *f* 150 af en verdeelden die tusschen de drie gesalarieerde bedienden, terwijl aan den volontair Brem uit de kas *f* 50 geschonken werd. Beterschap kwam er in 's mans toestand niet en daarom verzocht en verkreeg hij den 10 April 1776 zijn ontslag als boekhouder, met een pensioen van *f* 650, dat hem „uijt singuliere consideratie van zijn trouwe 40jarige dienst, zijn leven lang” toegelegd werd.

Dit pensioneerende gaf natuurlijk weder mutatie onder het personeel. Getrouw aan den in den laatsten tijd gevolgden regel werd geen nieuwe boekhouder benoemd, maar de kassier Govert Veegens werd boekhouder, de klerk Frans van Stipriaan Leendertzn. kassier, Samuel Rabie werd eerste klerk en de volontair Brem jongste klerk. Veegens had geen geldelijk voordeel van deze opschuiving; zijn traktement bleef *f* 1000; Stipriaan werd op

f700 gebracht; Rabie kreeg f150 opslag en had dus nu f600 salaris, terwijl de jongste klerk met geldverdieneu begon en zich f150 's jaars zag toegelegd. Bij deze gelegenheid werden tevens de werkzaamheden voor elk der bedienden vastgesteld en 't is, dunkt mij, niet onaardig om eens te weten hoe die verdeeling was. De boekhouder moest houden „Het Groot Boek, Notitie der Wisselbrieven, Resolutie Boek, Belening Boek, Vier Actie Boeken, 't Combinatie Boek, Assurantie Boek en Contra Assurantie Boek.” De kassier was belast met „De Kas, het Memoriaal Agio Boek en Onkostboek.” De klerk Rabie moest houden „'t Journaal, Uitrekening van Discontos, Uitneem en inleg Boek der Wisselbrieven”, terwijl Brem „in 't Wisselboekje Copieeren en de Wisselbrieven Naar ontfangst of Afschrijven in vullen (zou en het) Uitdeeling Boek der Dividenten” (houden).

Niet lang verheugde Veegens zich in zijn boekhouderschap; in November 1776 vinden wij reeds over zijn persoon als over een doode gesproken. Door dit overlijden veranderde de toestand alweêr. Stipriaan blijft kassier, maar krijgt er den specialen titel van „Eerste Bediende” bij; de eerste klerk Rabie wordt boekhouder en in diens plaats komt Pieter Maronier; de werkzaamheden werden weder anders geregeld.

Zoo zou er hier en daar van jaar tot jaar veel meer te vinden zijn, dat medegedeeld worden kon over de lotgevallen der Maatschappij, maar ik vrees eentoonig te worden, als ik dit op deze wijze voortzet, daarom nog enkele meer gewichtige gebeurtenissen, waaronder ik bijv. reken het ontslagnemen van Paulus Gevers, één der Direkteuren; een ontslag, door zoo buitengewone oorzaak genomen, dat de heer Gevers uitdrukkelijk opname van den tekst zijner missive in de notulen verzocht.

Die brief, gedateerd uit Parijs, 19 April 1790, vermeldt

dat de schrijver ten eeuwigen dage uit Holland gebannen is, een sententie die over hem gekomen was om zijn mede-optreden tegen den prins van Oranje, een verbanning, die hem met tal van voorname patriotten trof en niet eindigde vóór de prins op zijn beurt, door de Franschen gedrongen, het land verlaten moest om er nimmer weder te keeren.

Ook deze maatschappij bleef niet vrij van ontrouwe bedienden en soms was 't deficit in de financiën niet gering. Namen te noemen zou echter niet edelmoedig zijn, en daar de schade door borgstelling of op andere wijze gedekt werd, leed de Maatschappij er betrekkelijk weinig schade door. De brief, door één zoo'n schuldige „Aan Heeren Directeuren” geschreven, is om zijn vorm en inhoud te karakteristiek dan dat ik ze niet afschrijven zou.

Aan Heeren Directeuren.

De dade welke ik gepleegt hebbe zal UE. zeker reeds ondekt hebben, Zij zijn van dien aart dat ik geen Hoop kon voede van Gratie bij UE. te zullen verwerven mijn roekeloos leeven in de weerelt van mijn Prille Jeugd af zijn daar ook reeds oorzaak van, dan ten Tweede dat ik altijd mijn Ouderen door geld geeving meer als ik doen kon heb gegeven, dat alles zijn reedenen van mijn agterstallige het koopen van mijn huis het welke geheel vrij is, want hebbe daar nooit geld op kunnen krijgen en het laatste de Loterij op hoop van een groote prijs dit alles heeft mij heede doen resolveeren mij weg te helpen, en wanneer gij deeze leest zal ik op dit halfrond niet meer zijn, ik weet wel dat een Zelfs Moord groot zonde is, dog ik ben er toe geresolveert om mij Vrouw en Kind en famielje tot geen verdere Schande te zijn wanneer gij lieden eens mij aan den regter aangaf, nu mijn Heeren ik recommandeer een ongeluk weduwe en kind, in u

protextie en Eyndigen met een wensch dat Heeren die regeert u lieden alle Zodanige Zegeningen mag toe dragen als een Sterfveling op aarde kan verlange ik moet eyndige wan de pen ontglip mij. 16 Jan. 1798.

De zelfmoord bleef, 't zij tot aller geruststelling gezegd, achterwege, maar de schuldige werd in Januari 1799, door den onderschout Plaat te Emden gevat, waarvoor deze *f*105 ontving.

De in 1805 door Dr. van Marum en C. Onderdewijn-gaard Canzius in den handel gebrachte draagbare brand-spuiten gaven tot wisseling van gevoelens aanleiding, die tot provisioneele aankoop van ééne spuit ten dienste van het kantoor deed besluiten.

Dat zoowel het Proveniershuis als de Remonstrantsche gemeente gelden op beleening namen van de Maatschappij is een bewijs dat deze steeds uitgebreider relatien kreeg, terwijl de mededeeling dat in 1818 per actie van *f*5000 nominaal, doch waarop slechts *f*250 gestort was, een dividend werd uitgekeerd van *f*50 of 20 pct., van den bloei der Maatschappij getuigt. Deze voorspoed kwam ook het personeel ten goede. Aan den „eersten bediende en kassier” Pieter Maronier werd een douceur van *f*650 gegeven, aan den boekhouder Jan van der Vliet, *f*500, aan den klerk Philip Jacobi *f*300 en aan den klerk Ary Smalt *f*200, waaraan bovendien voor de eerste drie elk nog *f*200 en voor den jongsten klerk nog *f*150 extra werd toegevoegd „in aanmerking genomen hebbende de nog aanhoudende duurte der meest benodigde Levensmidde-len,... zonder Consequentie voor het Vervolg.” Waarlijk Direkteuren verdienden dat 't hun goed ging en brachten vorstelijk „de gulheid van de winnende hand” in praktijk. Ook in 't volgend jaar werd hetzelfde dividend en werden dezelfde douceurs, ja zelfs de extra-douceurs aan

de bedienden uitgedeeld; de laatste, zooals het nu gemotiveerd wordt, om „de gevolgen van voorgaande duurte der levensmiddelen, meerdere belasting, zoo voor Patenten als anders”, goed te kunnen lijden. Met welk een blij en ruim gemoed zullen Direkteuren de feestviering te gemoet hebben gezien, die in 1820 hen wachtte. Immers, de Compagnie in 1720 opgericht en door de wijzen en voorzichtigen als een bubbel-compagnie uitgekreten, was na honderdjarig bestaan geen afgeleefd besje, maar een krachtige figuur geworden, met milde hand gaven om zich heen strooiende, maar ook arbeidzaam, zorgvuldig en eerlijk. Reden te over om feest te vieren en Direkteuren mogen zich al reeds plannen hebben gemaakt voor een waardige herdenking, toen de altijd waakzame fiskus hunnen vrede voor een tijd kwam verstoren in den vorm van een zeer verhoogd patent. Dit werd in 1819 berekend op den voet van 2 pct. van het geheele uitgedeelde dividend en bedroeg *f* 1955, een som, die in het feestjaar zelfs steeg tot *f* 3910. Dat men dit niet gewillig betaalde, is te begrijpen; maar noch een bezoek bij den Directeur-generaal, noch een herhaald schrijven aan Gedeputeerde Staten, ja zelfs geen adres aan den Koning, persoonlijk door de heeren G. van Gennep en C. van Stolk aan Z. M. overhandigd, niets mocht baten. Vier jaren lang bleef men tegen het onrecht protesteeren, maar het einde der zaak was dat 2 November 1825 het laatste verzoek om terugbetaling van *f* 4022.41, dat men meende te veel te hebben betaald, werd „gewezen van de hand.”

Was de feestelijke stemming voor 't eeuwfeest er misschien een oogenblik door verstoord, op den 22^{en} Juli zag men op het buiten van den heer Cornelis van Stolk, het nu nog bekende Schooneberg onder Delfshaven, Direkteuren met hun eersten bediende en boekhouder aan een gezelligen disch bijeen. Daar zat aan 't hoofd van

de tafel, als voorzitter, de grijze Pieter Baelde, twee en tachtig jaar oud en twee en vijftig jaar Directeur, en met hem Mr. Jacob Reepmaker, Oud-Burgemeester, Jonkheer Mr. Adriaan Willem Beelaarts, President-Hoogheemraad van Schieland, Oud-Hoofdofficier der stad, Mr. Johan Fredrik Hoffman, Gerrit van Gennep, Cornelis van Stolk en Paulus Hoyer van Brakel, allen Raden dezer stad; Jan van der Wallen van Vollenhoven, Hendrik Christiaan van der Hoeven, Johannes Theodorus Wilkens en Pieter Smeer, allen oud-rechter en Nicolaas Jan Agatho Christiaan Hoffmann, Raad dezer stad. 't Ging er gezellig toe, en al kostte het heel wat moeite den bescheiden man er toe te bewegen, eindelijk bezwijkt de oude heer Baelde voor den algemeenen drang en verklaart zich bereid te poseeren voor een „bekwamen schilder”, die 't beeld van den Nestor der Direkteuren schilderen zal om het daarna in de gewone vergaderkamer der direktie een blijvende plaats te geven. Nu dit denkbeeld, door den heer Hoyer van Brakel geopperd, is aangenomen, gaat er een luid hoezee op voor den ouden vriend. Daar vraagt de heer Maronier, sinds Juli 1790 eerste bediende en kassier der Maatschappij, het woord en brengt in vloeiende, welmeenende verzen hulde en dank aan de Maatschappij en als hij 't heeft herinnerd, dat hij reeds drie en veertig jaar bij haar werkzaam was, prijst hij allen naar verdienste; om dan zich tot den heer Baelde te richten met de woorden:

En wien toch voegt zij (die hulde) meer dan U, rechtschapen BAELE!
 Wier grijsheid de achtbre kruin versiert;
 Wiens 's levenszon meer dan de helft eens eeuws bestraalde,
 Sints gij deez' Maatschappij bestiert:
 Ja, zoo wij ongeveinsd U onzen NESTOR noemen,
 Wiens wijze raad ons werk verligt;
 Gij vestte mijn bestaan, en k mag mijn lot vrij roemen,
 Dat me eeuwig aan U heeft verplicht.

Blijf lang de raadsman nog bij onze werkzaamheden,
 De vraagbaak van 't bestuur, de gids der maatschappij,
 De Palinuur aan 't roer bij storm en tegenheden,
 Wien s'levens avond van alle onspoed veilig zij!

Met een heilbede voor de gansche Maatschappij en hare Direkteuren besloot de heer Maronier zijn dichterlijke ontboezeming, die op verzoek gedrukt en aan elk der deelnemers van dit feest gegeven werd.

Om de herinnering aan dit feest te bewaren, werd besloten op het naambord der regenten te doen stellen: „Op den 22e Julij 1820 is het Eeuwfeest dezer Maatschappij gevierd zoo als te zien is, in de notulen van den 4e November van 't zelfde Jaar.” In overeenstemming hiermede is op dien datum in die notulen een kort verslag van dit feest opgenomen.

Met een vorstelijk douceur aan de bedienden, de eerste bediende en kassier ontving *f*1300, de boekhouder *f*1000, de eerste klerk *f*600, de tweede klerk *f*400, werd voor hen dit eeuwfeest onvergetelijk gemaakt en de aktiehouders ontvingen behalve een dividend van *f*12.50 een extra uitdeeling van *f*87.50 uit de „accressen” over elke aktie, welke vorm gekozen werd omdat de fiskus voor het patent 2 pct. van het geheele bedrag der uitgekeerde dividenden berekende, terwijl een uitdeeling uit de „accressen” niet in de termen daartoe viel.

Nog twee jaar bleef de door allen om het zeerst gewaardeerde heer Pieter Baelde Direkteur. 't Laatst bezocht hij de vergadering van 23 April 1822 en de notulen van dien dag eindigen met de mededeeling dat hij met den heer G. van Gennep op zich nam de rekening-courant der Maatschappij met het Leprooshuis aan Burgemeesteren ter hand te stellen. De vierentachtigjarige was dus tot 't eind zijns levens werkzaam Direkteur. Weinig zal men misschien vermoed hebben dat op 13 Juni van dat jaar

zijn dood de aanleiding tot een extra-vergadering zou zijn op verzoek van den heer Cornelis van Stolk belegd, die voorstelde om bij het treffend verlies, dat de Maatschappij op den 11en Juni geleden had door den dood van haar algemeen geachten en beminden Voorzitter, door een brief aan de weduwe hunne „deelnemende gevoelens van Rouw te betuigen.” 't Was iets nieuws, nooit was dit nog gebeurd, maar uit „overweging van zijn 54-jarig lidmaatschap als directeur” en „algemeen erkende voortreffelijke hoedanigheden” besloot men hier een uitzondering te maken en een in waardeerende woorden vervatte condoléantiebrief te zenden.

Daar we van lieverlede met ons verhaal den tijd genaderd zijn, waarop mannen tot Direkteuren verkozen werden, aan vele nu nog levenden persoonlijk bekend of verwant, zal ik mij onthouden van de mededeeling der verdere handelingen onzer Maatschappij, daarvan de volgende uitzonderende.

Den 2en April 1834 verzocht het bestuur der drooggemaakte polders van Bleiswijk en Hillegersberg om een geldleening met hen te sluiten tot herstel der Rotte- en Boezemdijken, veroorzaakt door de doorbraak in den vorigen winter. De Maatschappij bood f 65.000 aan tegen $4\frac{1}{2}$ pct. op behoorlijke obligatie, die door notaris van der Looy werd gepasseerd.

Den 2en November 1836 vroeg de heer Maronier zijn „honorabel” ontslag als Eerste bediende; 87 jaar oud en met 60 dienstjaren, voelde hij zijn krachten verminderen en verzocht een toereikend pensioen „om zijn overige dagen zonder kommer te kunnen eindigen.” Met hartelijken dank voor zijne ongemeene toewijding verleende men hem dat ontslag en legde hem een pensioen van f 2000 toe, „wenshende Heeren Direkteuren het de Voorzienigheid behagen moge den waardige Grijsaard, in de

winter zijns Levens met zijnen vaderlijken zegen en ondersteuning te willen begenadigen, en hij alzoo in eene welverdiende Rust en met kalmte den eindpaal zijner aartsche loopbaan moge te gemoed zien, en zal Extract dezer Resolutie door alle Heeren Directeuren getekend aan voorgemelden Heer Pieter Maronier werden uitgereikt."

13 April 1842 kwam er een vordering in van de erfgenamen van W. van Berckel over sinds 1753 niet ontvangen uitkeeringen tot een bedrag van f 20.178,20. Men besloot te betalen onder vrijwaring van de Maatschappij door elk der erfgenamen.

In Juli 1842 sloot men een leening van f 60.000 a 4½ pct., ten behoeve der gemeente Delft, maar een tweede aanvraag in 1844 gedaan om opnieuw f 20.000 werd van de hand gewezen.

27 Maart 1844 wordt Jan van der Vliet, 1e bediende, op zijn verzoek na 54-jarigen dienst ontslagen met zijn volle traktement van f 2000 als pensioen, terwijl hij vervangen werd door den heer Ary Smalt.

We zijn hiermede genaderd tot den tijd, waarop een groote gebeurtenis voor de Maatschappij plaats had.

De aanleg van den Rijnspoorweg, het aanplempen van grond achter de huizen aan 't Haringvliet en de daarop gevolgde, nog altijd niet genoeg te betreuren, afbraak van de Oude Hoofdpoot beroofden de Maatschappij van haar kantoorlokalen, welke zij in 1820 op nieuw voor vijftig jaar, tegen een huur van f 50, had ingehuurd, en men verzocht dus op 29 September 1847 aan de Regeering der stad bij uitvoerig rekwest om aanwijzing van andere lokalen ter vervanging van het te amoveeren kantoor. Burgemeester en Wethouders antwoordden, dat zij der Maatschappij in overweging geven dit verzoek in te trekken, men besluit echter dit niet te doen, maar een memorie, opgesteld door Mr. A. S. van Reesema, in te zenden, die

uitvoerig de rechten van de Maatschappij bepleit. Op de omstandigheid dat de Regeering gedurende al dien tijd de qualificatie van Direkteuren heeft uitgeoefend in verband met het door haar toestaan van kantoorlokalen, wordt in deze memorie vooral de nadruk gelegd. Niet genegen het reeds aangeboden rekwest terug te nemen, erkennen zij dat zij lijdelijk zullen berusten, in hetgeen door Burge-meester en Wethouders mocht worden besloten, omdat het verstrekken van kantoren niet op een overeenkomst berustte, maar op eene in 1720 „vrijwillig op zich genomen en in het verband met de van haar uitgegane qualificatie voor haar als verplichtend beschouwde en tot nu toe vervulde taak en zorg.” Dat zij echter hun verzoek om schadevergoeding voor gedane werken aan de oude lokalen, als het maken van een brandvrijen kelder handhaven en meenen dat het stadsbestuur daarop wel zal gerekend hebben bij de regeling der zaken met de Rijnspoorwegmaatschappij.

Ook deze memorie bleef echter zonder gevolg en daar er periculum in mora bestond, werd, na kort doch rijp beraad, besloten het huis in de Wijnstraat, waar nu nog de kantoren van de Maatschappij gevestigd zijn, te koopen. Dit ging met eenige moeite gepaard. De eigenaars, die bemerkt hadden, wie gegadigden waren, trachtten partij te trekken van hun verlegenheid en bleven met onwankelbare volharding op den „onmatig” hoogen prijs van *f* 10.000 aandringen. Wat zou men doen? Er was geen vooruitzicht iets anders te vinden en de koop werd met den eigenaar Dr. H. F. Folmer gesloten. Voor de registratie wilde men 't echter tegen dien prijs niet aangeven en een beëdigd schatter H. W. van den Heuvel werd benoemd, om 't daarvoor te waardeeren. Deze taxeerde het huis op *f* 7500.

Direkteuren machtigden den 5 April 1848 den heer

G. Obreen om een in steen gehouwen afbeeldsel van de Oude Hoofdpoort te doen maken, dat in den gevel van het nieuwe huis zou worden geplaatst. Aan deze opdracht werd voldaan, maar de daartoe gebruikte steen was zeer slecht tegen den tand des tijds bestand, brokkelde van lieverlede af en moest door een anderen vervangen worden, welke nu nog in den gevel prijkt.

Of de vergadering van 26 September nog gehouden is op de Oude Hoofdpoort wordt niet vermeld en geen der Direkteuren ter tijde schijnt behoefte te hebben gevoeld om het afbreken van dit heerlijke stukje bouwkunst met een enkel woord te gedenken.

1 November had de eerste vergadering plaats in het nieuwe gebouw. De heer Wilkens opende deze met een toespraak, waarin hij de stedelijke regering laakte over haar onhandelbaarheid in de kwestie van een nieuw vergaderlokaal, nu door het afbreken van de Oude Hoofdpoort het oude verviel en hulde bracht aan wijlen Mr. A. S. van Reesema, die de kwestie „op meesterlijke wijze in het helderst daglicht geplaatst” had in zijn Memorie aan het stedelijk bestuur. Opwekkend tot algemeene samenwerking in het belang der Maatschappij, achtte hij dit feitelijk onnoodig, waar de vergaderzaal versierd is met de beeltenis van Pieter Baelde, een man die „onder de Edelsten der Menschen gerangschikt worden” kon en wiens onwankelbare regtschapenheid, hem ten voorbeeld voor allen maakte ¹⁾.

¹⁾ Dit portret, een kniestuk op levensgrootte, hangt nog in de vergaderzaal. 't Is geschilderd door C. Groenendaal in 1820 en stelt den heer Baelde voor met een pen in de rechterhand, waaronder een papier ligt met het opschrift: „Eeuwfeest der Maatschappij van Assurantie & der stad Rotterdam Gehouden 22 Julij 1820.” Tegenover dit schilderij is op zwarte borden, met gulden letters, de naamlijst der Direkteuren geschreven, die als bijlage achter dit opstel afgedrukt is.

In deze vergadering werd besloten het betrekkelijke onderscheid, dat er tot nu toe gemaakt werd tusschen de zes oudere en de zes jongere Direkteuren te doen vervallen en daar na 't betrekken der nieuwe lokalen, de zoogenaamde voortgezette vergaderingen talrijker werden, die 's avonds ten huize van één der leden gehouden, meer 't karakter droegen van gezellige bijeenkomsten en waar dan ook menigmaal een vroolijke toon heerschte, mag men opmaken, dat dit besluit „con amore” genomen werd.

Door den vreeselijken brand, die 13 Mei 1849 de suiker-raffinaderij aan de Leuvehaven in den asch legde en waarin de Maatschappij tot een groot bedrag betrokken was, kromp het credit der assurantierekening zeer in, maar de uitdeeling kon toch nog *f* 20 zijn per aktie, zoodat zij er zich schitterend door redde.

In 1850 vierde men tweemaal feest. Op 3 Augustus had de heer J. F. Hoffman zijn mede-directeuren en het kantoor-personeel te gast op zijn buitenplaats „Welgelegen” ter viering van zijn vijftwintigjarig direkterschap en vóór het jaar ten einde was herdacht de heer Browne hetzelfde voorrecht. De zaken gingen overigens op den ouden voet door en wij spoeden alzoo naar het einde van dit verhaal.

Tusschen deze feesten en een ander dat in 1870 gevierd werd, waarover straks nog een enkel woord, scheen het echter, dat er een storm losbarsten zou over Direkteuren, die zich dreigend liet aanzien. De heer Wilkens deelde in de vergadering van 14 Juli 1855 mede dat eenige aktiehouders hun verlangen te kennen zouden geven om rekening en verantwoording te hebben van de administratie van Direkteuren. Men achtte dit belangrijk genoeg om 't advies in te winnen van Mr. Faber van Riemsdijk te 's Gravenhage, en op diens raad werd besloten de aktiehouders te voorkomen en zelf 't initiatief in deze

zaak te nemen. Men belastte den heer Hoffman het concept te maken eener aankondiging ter benoeming van visitatoren, deze werd blijkbaar gepubliceerd, want den 28 Juli d. a. v. werd de bus geopend en werden de stemmen opgenomen, waaruit zes visitatoren werden gekozen. „Nomina sunt odiosa” mag ik hier zeker wel in toepassing brengen, ik vermeld daarom slechts de feiten. De ontmoeting tusschen visitatoren en Direkteuren was niet malsch, harde woorden vielen er, snel werd er kopie genomen van de rekening, zooals later bleek met het doel om Direkteuren te dwingen deze openlijk ter inzage te leggen, daar visitatoren dit anders zelf zouden doen met de kopie. Zich even verwijderende om over dit dilemma te spreken, besluiten Direkteuren „van den Nood een Deugd” te maken en zelf te voldoen aan dit verlangen. Een tweede bezwaar was het akkoordteekenen der rekening, dat echter na eenig gekibbel geschiedde, terwijl op 17 Augustus bij advertentie van het voorliggen der balans kennis werd gegeven. Op de buitengewone vergadering van 26 April 1856 werd, misschien wel ten gevolge van een opmerking der visitatoren, besloten geen nieuwe certificaten te doen maken, wat f 2000 zou kosten, maar de oude aandeelen te doen stempelen. Hiertoe werd besloten evenals tot het afschrijven van $2\frac{1}{2}$ pct. op iedere aktie.

In de gezellige avondvergadering van Woensdag 6 April 1870 deelde de heer C. E. Viruly mede, dat de vestiging der Maatschappij in de maand Juni en niet in Juli heeft plaats gehad. Dit was 't enkele punt, dat in die bijeenkomst behandeld werd, maar doet reeds vermoeden dat men den 150en verjaardag der Maatschappij niet onopgemerkt wilde laten voorbijgaan. Op de vergadering van 7 Juni d. a. v. besloot men dan ook dit feit feestelijk te herdenken door op Zaterdag 2 Juli de werken aan den Hoek van Holland te gaan bezien en zich

daarna te Scheveningen aan een gezelligen maaltijd te vereenigen; de heeren C. E. Viruly, C. E. Dutilh en G. Kolff zouden voor de organisatie van het feest zorgen. Dat ze dit uitnemend deden, mag men opmaken uit de dankbetuiging door den heer Browne, namens de overigen, aan deze drie heeren gebracht in de gewone vergadering van 5 Juli daaraanvolgende.

Noch slechts vier jaren na dit lustrum zou de Maatschappij op denzelfden voet blijven voortbestaan.

De laatste zes bladzijden van het derde der notulenboeken, die, sedert hare oprichting aangelegd, een overzicht geven van hetgeen de Maatschappij wedervoer, geven verslag van de reorganisatie, welke door tijdsomstandigheden en veranderde toestanden aan de meerderheid van Direkteuren noodzakelijk voorkwam. Was er reeds vroeger ter loops over deze reorganisatie gesproken, op den tweeden September 1873 had de eerste der vergaderingen plaats in een afzonderlijk hoofd „geheime Vergaderingen betreffende de Reorganisatie der Maatschappij” genoemd. Ik zal dus bescheiden zijn en de huishoudelijke overleggingen, de verschillende inzichten der Direkteuren in sommige artikelen der vast te stellen statuten et-tutti quanti niet vermelden, iets waarbij trouwens de lezer, die geen aandeelen in deze Maatschappij heeft, geen belang heeft, terwijl zij, die ze wel bezitten, in hare tegenwoordige statuten 't resultaat der toen gevoerde beraadslagingen kunnen vinden. De grootste verandering was dat twee verantwoordelijke Direkteuren werden aangesteld en dat op hunne schouders de taak nu kwam te rusten, vroeger door een twaalfstal volbracht. Daartoe werden in die vergaderingen voorgesteld en gekozen de heeren J. M. A. Bicker Caarten en C. M. C. Obreen, die dat ook nu nog zijn, zoodat men het doorzicht te prijzen heeft van hen, die in dezen te beslissen hadden.

De laatste avondvergadering onder den ouden vorm had plaats Woensdag den 8 April ten huize van den heer G. Kolff, Haringvliet 46. Wat daar officieel voorviel staat op de laatste bladzijde van 't Notulenboek C. Daarin wordt o. a. nog het besluit vermeld om aan het Archief der gemeente aan te bieden de Staats- en Haarlemsche Couranten van 1851—1860 en de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 1852—1872. Stelde de Archivaris er geen belang in, dan zou men ze door de bedienden laten verkoopen. Hij stelde er belang in, de verkoop had dus niet plaats en Archief en Bibliotheek verheugen zich nog steeds in 't bezit van deze serie, die slechts een aanvulling is van een veel kostbaarder geschenk, dat aan het hier genoemde in datzelfde jaar was voorafgegaan en als laatste bijzonderheid door mij met dubbele ingenomenheid medegedeeld wordt, omdat ze der stedelijke bibliotheek een kollektie couranten deed verkrijgen, zooals er zeker geene in gansch Nederland bestaat. In de avondvergadering van 5 November 1872 had er n.l. een langdurige discussie plaats gehad over 't opruimen der oude papieren (couranten enz.), maar men kwam tot geen resultaat, om de afwezigheid van den heer Browne. Toen deze nu in de vergadering van 4 Februari 1873 dat onderwerp ter sprake bracht, stelde de Wethouder C. E. Viruly, toen reeds voorzitter van de Commissie voor het Archief, als mede-direkteur voor „dat wat niet bewaard zal worden” aan het Archief aan te bieden. Men nam dit aan en in de vergadering van 4 Maart d. a. v. werd een missive van de Commissie van het Archief voorgelezen ter dankzegging voor eene hoogst belangrijke verzameling van couranten, brochures enz. Dat zij met recht deze benaming hebben mocht, zal ieder duidelijk worden, die de gespecificeerde opgave daarvan inzien, voorkomend op bl. 27/28 van het verslag der Gemeente over 1873, waarbij o. a.

om enkele der oudste te noemen, een twaalfstal nommers van de Rotterdamsche Courant van 1720 voorkomen en de komplette serie dezer Courant van 13 Mei 1738 tot 1820, de Amsterdamsche Courant van 4 Juli 1720 tot 1820, de 's Gravenhaagsche Courant van 15 Juli 1720 tot 1820, en zoo meer.

„Niets meer te behandelen zijnde, wordt de Vergadering door den Voorzitter gesloten.” Zóó eindigt zeer prozaïsch dit stuk Rotterdamsche geschiedenis. Of men daarna als gewoonlijk nog eenigen tijd gezellig bijeenbleef, wordt niet vermeld en wij weten dus niet of deze of gene der leden nog aanleiding gehad heeft op meer aesthetische wijze een afscheidswoord te spreken. Of misschien één der Direkteuren thuisgekomen als in een visioen voor zijn geestesoog zag voorbijtrekken al den strijd en het lijden, maar ook de gevolgen der eendrachtige samenwerking en volharding, die 't deel waren van deze Maatschappij, wie zal 't zeggen; maar al heeft men dan ook Rotterdam bespot, toen het geen weerstand biedend aan de razernij door de Aktiekoorts over ons land gebracht, eene Assurantiemaatschappij oprichtte op den voet van alle Bubbelcompagniën uit dien tijd, ik zou nu als tegenhanger van de spotprent, waarin Rotterdam toen gehekeld werd ¹⁾, voor deze Maatschappij een eereprent willen doen graveeren, waarin de heengaande Erasmus afgebeeld wordt, wederkeerende tot zijn vaderstad, aan een andere zuil, niet kleiner dan die, waaraan de wapens der drie verstandige! steden van 1720 hangen, het wapen bevestigend van zijn Rotterdam, met het inschrift van het Zeeuwsche wapen: „Luctor et emergo” er boven en de spreuk onzer vaderen „Concordia res parvae crescunt” er onder. Ik zou er de Oude-Hoofdpoort bij teekenen,

¹⁾ Zie de reproductie bij dit opstel gevoegd.

die als monument van den krachtigen bouwtrant onzer vaders mij 't beeld zijn zou van de degelijkheid der bestuurders, aldaar zoo lang vergaderend tot behoud der Compagnie en op den achtergrond beeldde ik de Maas af wijd en breed, en ik zou er Neptunus op zijn schelpkar door Tritons omgeven, van de zee doen binnenkomen, gevolgd door zeekesteelen, zooals in gansch Nederland geen andere stad bereiken kunnen en in de wolken teekende ik Mercurius, de snelvoetige, nederdalende Neptunus tegemoet. En onder deze plaat zou ik in sierlijk schrift griffen, de woorden, waarmede Dr. C. P. Tiele reeds het Rotterdam van 1854 prees tegenover Amsterdam, woorden ook in 1898 niet minder waar:

. Hoor! aan Maas- en Rottestroomen

.
 Daar galmt een hymne, een lied, uit volle borst gekomen,
 Zich statig uitend in voltonig feestmuziek;
 Een lied van kracht, een lied van jeugd, een lied van leven!
 Daar is de polsslag zooveel voller dan bij u.
 Daar heft zich uit den vloed, van nieuwen glans omgeven,
 Een stad nooit grootscher, en nooit schooner nog dan nu.

B I J L A G E.

REGISTER van de Respective Directeuren der Maatschappij van Assurantie, Discontering en Beleeningen met consent van de Ed. Gr. Agtb. Heeren Burge-meesteren.

1720	Jan van 't Wedde	Obiit	12 Febr.	1736
	Jacob Senserf	Afgegaan	5 Aug.	1722
	George Barons	"	20 Febr.	1726
	Daniel van Keerbergen	"	14 Jan.	1721
	Isaac Verdoes	"	20 Febr.	1726
	Franco Cordelois	"	5 Aug.	1722
	Mr. Herman van Zuylen			
	van Nyevelt	Obiit	22 Juni	1735
	Jean Charron	Afgegaan	11 Febr.	1728
	Benjohan Furly	Obiit	2 Aug.	1738
	Mr. Jacob Visch	Afgegaan	5 Aug.	1722
	Hendrik Haasbroek	"	20 Febr.	1726
	Robbert Pantoune	"	26 Dec.	1720
1721	Philip van der Hoeven	Obiit	30 Oct.	1747
	Adriaan Brouwer	Afgegaan	7 Sept.	1746
1722	Roeland van Hersele	Obiit	5 April	1739
	Mr. Johan Timmers	"	15 Febr.	1738
	Pieter de Ridder	Afgegaan	6 Maart	1726
1726	Christiaan Boonen	Obiit	28 Febr.	1750
	Anthony Eelbo	Afgegaan	2 April	1732
	Cornelis van Son	Obiit	6 Maart	1750
	Mr. Maerten Vlaedinger-			
	woud*	Afgegaan	2 Aug.	1752
1728	Paul Charron	"	1 Mei	1737

1732	Arnout Leers	Afgegaan	2 Maart	1757
1735	Jacob van Belle	"	5 Aug.	1761
1736	Schalkius van Beeftingh	"	5 Aug.	1761
1739	Mr. Jacob Gerst	"	5 Dec.	1759
	Johan Verstolk	"	6 Jan.	1762
	Johannes Leuven	Obiit	22 Jan.	1767
1747	Isaak van Alphen	"	9 Sept.	1788
1750	Mr. François van der Hoeven	"	2 Dec.	1765
	Rudolf Baelde	Afgegaan	4 Nov.	1767
	Adriaan Reepmaker	Obiit	14 Febr.	1780
	Mr. Johan Gerard François Meyners	Afgegaan	17 Juli	1770
1755	Mr. Gerrit Meerman	"	4 Nov.	1767
1760	Hendrik Caan	"	2 Maart	1791
1762	Adriaan Verstolk	Obiit	11 Juni	1776
	Johan Frederik Hoffman	Afgegaan	20 Nov.	1776
	Isaac Hubert	"	7 Nov.	1770
	Willem Prins	"	7 Dec.	1791
1767	Bastiaan Molewater	"	14 Dec.	1770
	Mr. Cornelis Groeninx van Zoelen	"	4 April	1784
1768	Pieter Baelde	Obiit	11 Juni	1822
	Jacob Diderik van de Wall	"	25 Juni	1773
1770	Michiel Viruly	"	14 Juli	1782
	Cornelis van der Hoeven	"	22 Maart	1790
	Mr. Paulus Gevers	Afgegaan	17 Juni	1790
1773	Mr. Dirk Rudolph Wijckeheld Bisdorn	"	6 Dec.	1780
1777	Jan Pott	Obiit	30 April	1811
	Mr. Jacob van Zuylen van Nyevelt	Afgegaan	4 April	1787
	Hendrik Adriaan Hoffman	Obiit	20 Jan.	1790
1781	Mr. Johan Adriaan van der Hoeven	Afgegaan	4 April	1787

1781	Mr. Jacob Reepmaker	Obiit	15 Nov.	1828
1787	Pieter van Oordt	Afgegaan	18 Juli	1804
	Pieter van der Wallen van Vollenhoven	"	3 April	1811
	Adriaan Willem Beelaerts	Obiit	23 Dec.	1829
1790	Michiel Plemp	"	15 Nov.	1809
	Mr. Adriaan Gevers Deynoot	Afgegaan	7 Dec.	1791
	Mr. Johan Frederik Hoffmann	Obiit	16 Mei	1825
1791	Leendert van Staveren	"	3 Oct.	1817
	Jacobus Willemsen	Afgegaan	21 Nov.	1798 ¹⁾
	„1797. Geresolveert Bij Vervolg geen Eere-titels agter de Namen te stellen.”			
1797	Gerrit van der Pot van Groenevelt	Obiit	19 Maart	1807
	Anthony Petrus van der Kun	"	23 Aug.	1808
1799	Gerrit van Gennep	Afgegaan	2 Nov.	1831
1805	Theodore van Zeller	Obiit	11 Oct.	1817
1809	Cornelis van Stolk	Afgegaan	7 Maart	1827
	Paulus Hoyer van Brakel	Obiit	19 Aug.	1827
1810	Mr. Claudius Pieter Gevers	Afgegaan	22 Febr.	1817
1811	Johan van der Wallen van Vollenhoven	Obiit	16 Nov.	1846
	Hendrik Christiaan van der Hoeven. Honorair 1824.	"	9 Dec.	1852
1817	Johannes Theodorus Wilkens	"	25 Juli	1864
1818	Pieter Smeer	"	23 Juni	1833
	Mr. Nicolaas Jan Agatho Christiaan Hoffmann	"	5 Nov.	1833

¹⁾ Tot hiertoe werden steeds de waardigheden en bekleede ambten bij de namen gevoegd.

„Op den 22 Julij 1820 is het eeuwfeest dezer Maatschappij gevierd zoo als te zien is in de notulen van den 4 November van 't zelfde Jaar.”

1822	Rudolf Pieter Baelde	Afgegaan	4 Jan.	1826	
1824	François Browne	"	6 April	1825	
1825	Johannes Frederik Hoffman	Obiit	16 Aug.	1870	
	Robert Ives Browne.				
1826	Mr. Abraham Gevers Deynoot	"	25 Sept.	1845	
1827	Mr. Adrianus Theodore Prins	"	25 Juni	1857	
	Pierre Jean Marie Fauchey	"	20 Aug.	1865	
1828	Mattheus Willem Reepmaker	"	17 Oct.	1838	
1830	Bartholomeus Verbrugge	"	19 Juni	1852	
1831	Edward Twiss	Afgegaan	3 April	1833	
1833	Matth. Eleonor Charles Jouhaneau	Laregnere	Obiit	8 Aug.	1848
	Dirk Lodewijk Willem van Mierop	"	31 Aug.	1868	
1834	Mr. Johan Hendrik Willem Swellengrebel.				
1838	Gerrit Obreen	Afgetreden	11 Juli	1848	
1845	Franciscus Willem Cornelis Blom	"	8 Jan.	1867	
1846	François Antoine Labouchère	Obiit	14 April	1849	
1848	Bernardus Ewoud Cankrien				
1849	Cornelis Eliza Viruly				
	Isaac Reepmaker	Afgetreden	6 Nov.	1866	
1852	Michiel Marinus de Monchy				
1857	Christiaan Elie Dutilh	"	30 Juni	1873	
1865	Gualtherus Kolff.				
	Jan Jacob Gleichman.				
1867	Pieter Cornelis Loopuyt.				
	Pierre Charles Jean Fauchey.				
1869	Alexander Caspar Fraser.				

„Op den 2 Julij 1870 is het 150-jarig bestaan dezer Maatschappij gevierd zoo als te zien is in de notulen der vergadering van den 5 Julij daaraanvolgende.”

1871 Hendrik Theodore Wilkens.

„Op den 12 Januarij 1874 is, in de algemeene vergadering van aandeelhouders, op voorstel van Directeuren besloten tot wijziging der Statuten dezer Maatschappij; en zijn benoemd tot Directeuren”:

Johannes Martinus Annes Bicker Caarten.

Christiaan Marie Cornelis Obreen.

Tot Commissarissen:

Robert Ives Browne Overleden 3 Maart 1874

Mr. Johan Hendrik Wil-

lem Swellengrebel „ 6 Juli 1878

Bernardus Ewoud Can-

krien Afgetreden 7 Aug. 1875

Cornelis Eliza Viruly Overleden 19 Juni 1892

Michiel Marinus de Monchy.

Christiaan Elie Dutilh.

Gualtherus Kolff.

Jan Jacob Gleichman.

Pieter Cornelis Loopuyt Afgetreden 6 Jan. 1875

Pierre Charles Jean Fauchey „ 6 Jan. 1875

Alexander Caspar Fraser „ 13 April 1893

Hendrik Theodore Wilkens

1879 Adriaan Milders.

Mr. Jan van Gennep „ 27 Juli 1894

Anthony van Hoboken van Cortgene.

1893 François Ebeling.

Frederik Gransberg Overleden 22 Nov. 1895

1896 Willem Ruijs.

Cornelis Marius Viruly.